

„A Mindenható, akinek képére és hasonlatosságára lettünk teremtve, nem fogja-e felülvizsgálni ezt a hit-kegyelem reláción alapuló üdvösséget, és – átértékelve a dolgokat, korunk hasonlatosságára – nem vezeti-e be a pályázat általi megigazulás üdvét?”
Égtájéko ▶ 3. oldal

„Félreértjük a reformáció üzenetét, ha lényegét a tiltakozásban ragadjuk meg. A latin szónak korántsem volt mindig ilyen tagadó jelentése! A »pro-testo« eredetileg a valami melletti tanúszkodást jelentette.”
Minden keresztény protestáns ▶ 9. oldal

„Magam azt mondom – a családi múltamban tapasztalt történet alapján (is) –: az őszi hullás előtti faleveleket nem lenne természetes ragasztóval odaerősíteni az ágakhoz. Az élet természetes, jó rendje az életből való kilépés, az Isten hazahívó szavaira való engedelmes rábólintás.”
Az esti kérdés ▶ 10. oldal

Lutherék asztalánál ▶ 7. oldal
A reformáció kultúrája Wittenberg ünnepi hétköznapijaiban ▶ 8–9. oldal
Erasmus és Luther vitájához ▶ 11. oldal
Német és szlovák oldal ▶ 5., 6. oldal
Az „evangelikus” Gárdonyi ▶ 15. oldal

HORVÁTH-BOLLÁ ZSUZSANNA FELVÉTELEI

Lutherfeszt Balatonszárszón

▶ Sörkóstolóval egybekötött irodalmi esttel vette kezdetét október 23-án Balatonszárszón az első Lutherfeszt. A vasárnapig tartó rendezvényorozat csúcspontja szombaton volt, amikor az Evangelikus Konferencia- és Missziói Otthonban sor került a Luther válogatott műveit közreadó könyvsorozat legújabb kötetének, az *Asztali beszélgetéseknek* a bemutatójára is.

A magyarhertelendi Kapucinus söröződe sörével ismerkedhettek meg az első napon a fesztivál résztvevői, akik a sörök kóstolása között *Kaprielian Alexa* színművész felolvasásait hallgathatták meg.

Péntek reggel Kovács Áron, az alkalom lelkiatyja és egyik szervezője a kánai menyegző története alapján hirdette az ígét. Délelőtt sörfőzésre került sor *Németh Antallal*, a Hedon söröződe mesterével, aki már több hazai és külföldi sörversenyen előkelő helyezést ért el termékeivel. Alternatív programként a gyerekeket arcfestés és kreatív foglalkozás várta.

Délután *Némethné Tóth Szilvia* tartott élménybeszámolót az El Camino zarándokútról. A lelkipozítók korábban a pécsi gyermekonkológián dolgozott, és a karjai között elhunyt gyerekek miatt érezte azt, hogy neki

végig kell mennie az úton... Utána *Közszeghy Miklós* ókortörténész, egyetemi docens avatta be az érdeklődőket abba, vajon mit ettek és ittak a Biblia korának emberei a Szentföldön.

A szombati fesztiválnapon *Végh Szabolcs*, a missziói otthon intéz-

ményvezetője és a szervezésben neki segítő Kovács Áron lelkész köszöntötte az érdeklődőket. Az ünnepelés a *Semper Reformari* című zenés darabbal indult. A szolnoki evangélikus gyülekezet tagjai Luther Márton élettörténetét adták elő *Győri Péter Benjámin* esperes-lelkész vezetésével (*képeinken*).

Ügyszintén délelőtt mutatták be az *Asztali beszélgetések* című kötetet. *Kendeh K. Péternek*, a Luther Kiadó vezetőjének felkonferálása után *Margócsy István* irodalomtörténész, kritikus méltatta a kiadványt.

▶ Folytatás a 7. oldalon

Reformáció havát záró vasárnapi istentisztelet

A téli időszámítás kezdete egyrészt több pihenésre adott lehetőséget, másrészt csak meteorológiai vagy naptári értelemben utal a télre, hiszen a keresztény egység (és azon belül különösen a protestáns együttműködés) terén az együttes emlékezések után – reményünk szerint – nem téli álom következik...

Közlekedési nehézségek, betegség-hullámok, terminusütközések okoztak némi izgalmat október 26-án a szervezők és az Óbudai Metodista Gyülekezet mint házigazda számára. Ez azonban a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa (MEÖT) által vasárnap 17 órára meghirdetett reformációi istentisztelet légrétege már nem volt észlelhető.

Papp János baptista egyházelnök, a MEÖT alelnöke az *Ószövetség* utolsó verseiről (Mal 3,22–24) prédikált. Megemlítette a nemzedéki feszültségeket, a tapasztaltabbak felelősségét, az egyházak pozícióvesztését. Szerinte ma Luther az apák számítógépén, az anyák munkasztalán, az ifjak ajtaján jelentené meg tételeit.

A közösség – mint a reformáció havi záróalkalmak általában – múlt vasárnap sem csak a közös igehallgatásban fejeződött ki, hanem az úrvacsora vételében is.

A metodista liturgia elemei sok esetben egyeznek az evangélikusokkal, több helyen azonban tartalmilag vagy szóhasználatban eltérnek attól. A házigazdák lelkésze (egyben az egy-

ház szuperintendense), *Csernák István* vezette alkalmon a kenyér megtörésében, a kehely megáldásában az igehirdetőn kívül a Magyarországi Evangélikus Egyház képviseletében *dr. Lackner Pál*, illetve *dr. Fischl Vilmos*, az ökumenikus tanács főtájkára vett részt. (A Magyarországi Református Egyházat *dr. Huszár Pál* főgondnok, a zsinat világi elnöke és *dr. Nagy Sándor* korábbi kerületi főgondnok képviselte.)

A MEÖT szervezésében a hónap végérvényes zárására a reformáció emléknapján, október 31-én 17 órakor a faszori evangélikus templom melletti Reformációi emlékparkban került sor.

■ L. P.

Tiszta forrás

■ DR. HAFENSCHER KÁROLY

Tegnap éjjel szepet álmodtam. Tavasz volt. A szellő nemcsak lágyan, de már érezhetően langyosan fújdogált. Budán sétáltam az egyik hegy oldalában – talán a Gellérthegy vagy a Várhegy lehetett? Már nem csak a legkorábbi virágok nyíltak. Már elfelejtettük a hóvirágot és az ibolyát, sőt elnyílt a jácint és a nárcisz is. Talán az orgonabokrok átható illata lengedezte körül a hegyoldalt. A keskeny út kiszélesedett, s egy elsőre nem túl jelentősnek látszó, kicsiny, kerteszerű parkba érkeztem. Néhány pad vette körül a közepén álló, sziklaszerű követ s az oldalán lévő csobogót. Több volt mint díszkút: kicsiny, hideg, de jóízű, iható forrás. Felette ott állt a felirat: 1517–2017 – ötszáz éve reformáció.

Vidáman ébredtem. Mintha már valóban ihattam volna a forrás vizéből.

Az álom mozaikképe valóságkockákból állt össze – most is, mint mindig. Történt ugyanis, hogy a Magyarország kormányja által létrehozott Reformáció Emlékbizottság kulturális munkacsoportja azt fogalmazta meg: ne építsünk drága pénzért kőből vagy nemesfémből egy újabb figurális – például a reformátorok alakjait megmintázó – reformáció-emlékművet az ötszáz éves jubileum alkalmából Budapesten. Inkább készüljön valami egyszerű, ami pusztá létével, jelképszerűvel prédikál. Nem önmagát hirdeti, hanem a visszatérést a tisztához; jelképezze a megújulást, az újrakezdést, a feltöltekezést, az erőgyűjtést, minden (földi) vándor szolgálatát. Mi más alkalmasabb erre, mint egy iható, tiszta vízű kút vagy forrás?

Hiszem, vallom, dolgozunk rajta, hogy az álom valósággá legyen. Tudom, ez csupán kicsiny szelete annak a nagy készülődésnek, amellyel szeretnénk a reformáció értékeit nem csupán újra felfedezni, esetleg leporolni, netán a folyamatosság jegyében kiegészíteni, hanem meg is mutatni bizonytalankodó protestánsoknak, identitásukban megbiccentő evangélikusoknak, az olykor gyanakodva figyelő katolikus testvéreinknek, de a szélesebb közönségnek is: az egész társadalomnak. Ennek a szekularizált, sokszor saját hibáján kívül ismerethiányban szenvedő, értékeiben újra útkereső, sokféle, csillogó-villogó, de valójában látszatértékekkel konfrontálódó társadalomnak. Megmutatni azt, amit mi kaptunk – micsoda kiváltság a reformáció örököseinek lenni! –, de amit arra kaptunk, hogy szétosszuk, másokat gazdagítsunk, segítsünk vele. Van, bőven van mondanivalója a reformációnak 2014-ben: „belül” is, „kívül” is.

Szólunk kell arról, hogy mit jelent részesévé, sőt érintettjévé válni az ötszáz éve tartó folyamatnak, azaz a megújulás valós lehetőségének. Jelzést kell adni, hogy mindaz, ami a gazdasági életben, a családi vonatkozásban, a munka etikájában a reformációban történt, az nemcsak érdekes fél évezred után is, hanem aktuális is! El kell mondani, hogy mindaz, amit reformátor ősünk mondtak, tettek, vagy utat mutatva elének éltek, járható út lehet a 21. században.

Az örökség kötelez, de azt sem feledhetjük, hogy az egész világ számára érvényes, értékes. Háttérben ott van a legnagyobb felismerés Isten és az ember kapcsolatáról, a Krisztusban kapott kegyelemről, a hit egyedül üdvözítő voltáról, a Szentírás életet (és életre) vezető mondanivalójáról.

Nem ezt a háttérrel kell reklámozniunk a társadalom széles körében. Ez nekünk szól, keresztény embereknek, Isten gyermekeinek, Krisztus népének.

Igen, a mi titkunk Jézus Krisztus maga, aki a reformációban újra a középpontba került.

A mi dolgunk, hogy szívünkkel az evangéliumon csüngve, életünk minden percében Krisztust hordozva és tartva mindenek középpontjának, úgy éljünk, hogy az feltűnjön az utat kereső embereknek.

Vajon az egyháztól távoli embereknek mi jut eszükbe a protestantizmusról? Kulturális értékek, a könyvnyomtatás, gazdaságelméletek, néhány szokatlan, fehérre meszelt templom, esetleg monumentális Luther-szobrok? Vagy az, hogy vannak olyan emberek, akik nem csupán nekünk, de életükben is hordozzák a megújulást, az örömhír-orientáltságot, a befogadó nyitottságot? Azaz van bennük valami vonzó, valami pozitív kisugárzás, valami érdeklődésre méltó. Netán érdemes keresni a titkukat.

Igen, a mi titkunk Jézus Krisztus maga, aki a reformációban újra a középpontba került. Aki miatt érdemes ötszáz év után ünnepelni. A vele való találkozás, a hozzá való viszony rendezése az a páratlan nagy esemény, amelyet az egyház ünnepel, de remélhetőleg úgy, hogy közben nem frontális támadással, hanem a hitelesség missziójával mutatja meg fél évezred kincseit.

Maga az emlékezés is folyamat. Rése ennek az egyházunkban már évek óta – programokkal, eseményekkel, tematikus felvetésekkel és nagyszerű könyvkiadásokkal – zajló emlékbizottsági munka. Rése a református testvéregyház *Kálvin-évek* sorozata, amely fél évtizeden át tartott, és most ért véget. Rése ennek a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának programsorozata, az *Oktober a reformáció hónapja*.

Az a koordináló, kanalizáló, motiváló, ötleteket adó munka, amelyet a Reformáció Emlékbizottság végez – meggyőződésem, minden igyekezetem szerint –, segítséget nyújthat ahhoz, hogy egyház és társadalom egyaránt megújulhasson.

Az egyházi évben kétszer piros az ol-tárterítő és a stóla: pünkösdkor és a reformáció ünnepén. Nem véletlen: ha ma s ebben a hosszú, ünnepre készülő folyamatban nem könyörgünk Szentlélekért, akkor a reformáció elmarad.

A szerző egyházunk zsinatának lelkészi elnöke, a kormányzati Reformáció Emlékbizottság miniszteri biztosa

Oratio œcumenica

[Lelkész:] Szentlélek Isten! Gyermeki bizalommal keressük pártfogásodat, és irtalmas szeretetedbe kapaszkodva visszük most eléd kérésünket.

[Lektor:] Kérünk, formálj bennünket kegyelmeddel a te akarodot szerint, hogy minden emberi erőtlenségünk ellenére is a keresztségünkben kapott elhívásunkhoz méltó étellel telessünk bizonyoságot szeretetedről. Jézus Krisztusért kérünk...

[Gyülekezet:] *Urunk, hallgass meg minket!*

[Lektor:] Őrizd meg egyházadat, hogy tanítványaid közössége lámpásként mindenkor a te világosságoddal ragyogjon! Szenteld meg gyülekezteinket, hogy hozzád vonzzák a téged keresőket! Jézus Krisztusért kérünk...

[Gyülekezet:] *Urunk, hallgass meg minket!*

[Lektor:] Könyörgünk a teremtett világért. Adj bölcsességet, és nevelj mértékletességre bennünket, hogy ne visszaéljünk ajándékaidal, hanem megőrizhessük azokat gyermekeink számára is sokszínűségükben és gazdagságukban. Jézus Krisztusért kérünk...

[Gyülekezet:] *Urunk, hallgass meg minket!*

[Lektor:] Könyörgünk az országért is. Vezetőinknek adj bölcsességet és józanságot, hogy a sokuk által vallott benned való hit és keresztyén értékrend ne csak szavak maradjanak. Jézus Krisztusért kérünk...

[Gyülekezet:] *Urunk, hallgass meg minket!*

[Lektor:] Könyörgünk a családoért. Add, hogy a benned megtapasztalt szeretet és békeesség hassa át otthonainkat! A szülők élete hozzád vonzza a gyermekeket és a fiatalokat! Jézus Krisztusért kérünk...

[Gyülekezet:] *Urunk, hallgass meg minket!*

[Lektor:] Könyörgünk a nélkülözökhöz, a szenvedőkhöz, a betegséggel küzdőkhöz és mindazokhoz, akik a te hazahívó szavadtól várják megkönnyebbülésüket. Őrizd angyalaid vigyázzanak ránk, és vezessenek életünk minden napján. Jézus Krisztusért kérünk...

[Gyülekezet:] *Urunk, hallgass meg minket!*

[Lelkész:] Köszönjük, Atyánk, hogy gondot viselsz rólunk. Kérünk, add, hogy gondviselő kegyelmedet hálás gyermekek szeretettel viszonzozzuk a te szent Fiaidért, az Úr Jézus Krisztusért.

[Gyülekezet:] *Amen.*

SEMPER REFORMANDA

„Üdvözöllek. Mintha annyira bővölködnék itt, hogy akiket te gazdababként nem tudsz eltartani, azokat én szegény létemre eltarthatnám! Hiszen a télen, ha a pestis közbe nem lép, harminchatan leszünk itt, vagy talán negyvenen is, ha mind megérkeznek, akiknek jöttét jelezted. Úgy látom, már átitatott téged a hagyományos erfurti kishitűség, mintha Isten képes volna rá, hogy ne táplálja a hálátlanokat is, és ne védje meg azokat, akik nem kérnek oltalmából.”

▶ *Luther levele Johannes Langnak (Erfurtba), 1516. október közepe (Csepregi Zoltán fordítása)*

SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE UTÁN 20. VASÁRNAP – 1PT 1,13–16

Szentek legyetek!

„Szentek legyetek, mert én szent vagyok!” Istennek ez a népéhez intézett felszólítása a *Léviták könyvében* négy alkalommal is elhangzik (3Móz 11,44; 3Móz 19,2; 3Móz 20,7; 3Móz 20,26). Mégis egyedül 3Móz 20,26-ban találkozzunk a kiválasztásra és az Istenhez való tartozásra történő hivatkozással: „Legyetek előttem szentek, mert én, az Úr szent vagyok, és elkülönítettelek benneteket a népektől, hogy az enyém legyetek.” Ennek fényében meglehetősen egyoldalú az a gépiesen ismételtetett, „protestáns típusú” magyarázat, hogy a szentség nem más, mint az Isten számára való elkülönítettség. Annál is inkább, mert az Istennek való elkülönítettség ezen a helyen sem a szentség tartalmát jelöli, hanem a szentségre való felszólítás indoka.

A népnek azért kell szentnek lennie, mert Isten magának különítette el. Az ószövetségi nép számára a többi néptől való elkülönítettség – más szóval kiválasztottság – Isten ajándéka volt. A szentség viszont Istennek a népével szemben támasztott követelménye, amelyet a nép nemritkán tehernek, rá nehezedő súlyos ígának érzett. Az ajándéknak az ajándék fejében támasztott követelménytől való meg nem különböztetése semmiképpen sem vall bölcsességre.

Hogy Isten szentségre szóló felhívásának az ószövetségi nép milyen mértékben tudott, illetve nem tudott eleget tenni, az Péter apostol mondanivalója szempontjából közömbös. Péter nem azért hivatkozik az *Ószövetségre*, hogy a zsidóságot elmarasztalja, hanem mert a fokozás szándéka vezeti: ha Isten már az

ószövetségi néptől is szigorúan megkövetelte a szentséget, akkor mennyivel inkább megköveteli újszövetségi néptől, amelynek Krisztusban a tökéletes szentség példáját is megmutatta.

Mert miben is áll a Krisztusban kinyilatkoztatott szentség? Péter erre a levél folytatásában adja meg a választ: „...milyen dicsőség az, ha kitarótan tűritek a hibátok miatt kapott verést? Ellenben ha kitarótan cselekszitek a jót, és tűritek érte a szenvedést, az kedves az Isten szemében. Hiszen erre hívatatok el, mivel Krisztus is szenvedett értetek, és példát hagyott rátok, hogy az ő nyomdokait kövessétek: ő nem tett bűnt, álnokság sem hagyta el a száját, mikor gyalázták, nem viszonozta a gyalázást; amikor szenvedett, nem fenyegetőzött, hanem rábízta ezt arra, aki igazságosan ítél.” (1Pt 2,20–23)

Mert Krisztus – bármennyire provokálták is – utolsó leheletéig kísértésként utasította el, és tartózkodott tőle, hogy olyasmit tegyen vagy mondjon, ami összeegyeztethetetlen a szent Istennel való tökéletes egységével. A kivégzés lebonyolításáért felelős római százados ezért állapíthatta meg joggal: „Bizony, Isten Fia volt ez” (Mt 27,54), illetve: „Ez az ember valóban igaz volt” (Lk 23,47). Akár ezt is mondhatta volna: „Ez az ember valóban szent volt” – hiszen annak elismerése, hogy Isten Fia és igaz, kimondatlanul magában foglalja annak elismerését is, hogy egy a szent Istennel.

Péter tehát megtanulta, hogy Krisztus szentségét a keresztyén gyalázataiban, a keresztyén gyalázata alatt kell meglátnia. Nem mástól, mint

Mesterétől tanulta ezt, aki szenvedése óráiban maradéktalanul megélte és megvalósította mindazt, amit a *Hegyi beszédben* követői lelkére kötött: „Mert mondom nektek, ha a ti igazságotok messze felül nem múlja az írástudókéét és farizeusokéét, akkor semmiképpen sem mentek be a mennyek országába. (...) Hallottátok, hogy megmondatott: Szemet szemért, fogat fogért. Én pedig azt mondom nektek, hogy ne szálljatok szembe a gonosszal, hanem annak, aki arcul üt jobb felől, tartsd oda másik arcodat is. Ha valaki pereskedni akar veled, és el akarja venni az alsóruhád, engedd át neki a felsőt is. Ha pedig valaki egy mérföldnyi útra kényszerít, menj el vele kettőre. (...) Hallottátok, hogy megmondatott: Szeresd felebarátodat, és gyűlöld ellenségedet. Én pedig azt mondom nektek: Szeresd ellenségeiteket, és imádkozzatok azokért, akik üldöznek titeket, hogy legyetek mennyei Atyátoknak fiai, aki felhozza napját gonoszokra és jókra, és esőt ad igazaknak és hamisaknak. Mert ha azokat szeretitek, akik titeket szeretnek, mi a jutalmatok? Nem ugyanezt teszik-e a vámszedők is? És ha csak atyátokfiaiat köszöntitek, mennyivel tesznek többet másoknál? Nem ugyanezt teszik-e a pogányok is? Ti azért legyetek tökéletesek, mint ahogy mennyei Atyátok tökéletes.” (Mt 5,20.38–41.43–48)

„Szentek legyetek, mert én szent vagyok!” – Péter apostol semmi mást, csakis ezt a szentséget követeli az új szövetség néptől! A világ szemében és a világi módon gondolkodó hívők szemében ez persze minden, csak nem szentség. Valljuk meg, hogy az

A VASÁRNAP IGÉJE

elmúlt ötszáz esztendőben kialakult emberi tradíciókat követő kultúrprotestánsokként nekünk is egész más elképzeléseink vannak a szentségről. Talán nem olyan giccsesek, mint a középkor festőinek és szobrászainak, hiszen mi nem keressük fényes glóriát a szentek feje fölött vagy földöntúli mosolyt az arcukon. Mégis sokkal „spirituálisabb” elképzelésünk van a szentségről, mint amit a keresztyén valóságában elrejtve a szent Isten kinyilatkoztat. Ezért Péter apostol intelmére figyelve ideje lenne belátnunk, hogy ez hamis spiritualitás. Éppen olyan hamis, mint az a *Luthertől* teljesen idegen, úgy mond „protestáns” felfogás, hogy a szentségnek nincs etikai tartalma, az csupán Isten számára való elkülönítettséget jelent.

Bár a Krisztusban való hit kétségtelenül Isten számára különít el bennünket a kárhozatot érdemlő bűnösök sorában, de ez az elkülönítettség az apostol szerint nem kis követelményt támaszt: „mivel ő, a Szent hívott el titeket – magatok is szentek legyetek egész magatartásotokban”. A magatartásbeli szentség pedig nem más, mint az a világ elől rejtett szentség, amely Krisztusnak a passió során tanúsított magatartásában nyilvánult meg, és amelyet csak a hit képes szentségként felismerni és követni.

■ VÉGHÉLYI ANTAL

Imádkozzunk! Istenünk, ajándékozd nekünk a te szentségedet, amely a világ előtt nem szerez tisztességet, előtéd mégis általa lehetünk Szent Fiaid képét hordozó gyermekeiddé. Amen.

Uram, újítsd egyházadat, teremtsd újjá az életet!

▶ **Reformáció ünnepén és halottak napjának közeledtével most nem az imádságról írunk, hanem – ahogyan korábbi cikkünk segítségével is – együtt próbálunk imádkozni. Sok mindent tudunk az egyházújítás ünnepéről, és gyakoroljuk a temetőjárás megemlékező szokását október-november fordulóján. Jó lenne mindkettőt imádságos lelkülettel átélni. Ehhez válhat – láthatatlan szálon összekapcsolódva – együttes imádságunkká az alábbi könyörgés.**

Uram, mindig megragadnak a nagy ünnepek. A karácsonyi öröm, a húsvéti evangélium, a pünkösti lendület. A jeles napok árnyékában nagy kísértés, hogy nem vesszük észre a kisebb ünnepeket, és nem mélyülünk el bennük. Idén szeretnék jobban odafigyelni ezekre. Segíts ebben, Uram!

Az ősz nemcsak a gyümölcsöket, a termést takarítja be éléstárunkba, hanem tartogat olyan pillanatok és időszakokat, amelyekkel a fogyó világosságban és a növekvő sötétségben te adsz lehetőséget arra, hogy csendesebbé váljunk, felfelé és befelé figyeljünk. Felfelé terád és befelé, hogy meglássuk, mit szeretnél bennünk, a szívünkben és lelkünkben elvégezni. Adj nekünk nyitottságot, akadálymentes figyelmet rád, aki kész vagy megújítani engem, minket, egyházadat.

Uram, bár sokat tanítottál már életünk folyamán arra, hogy mi minden történt az üdvösségünkért, s hogyan formáltad a történelmet azért, hogy végül javunkra váljék, sokszor mégsem vesszük észre, hogy nagy események mögött te állandóan kézben tartasz és alakítgatsz minket.

A reformáció nagy eseményeit évről évre felidézünk és megünnepeljük, de az ünnepi programok és na-

pok múltával eltűnik az a tudat is, hogy te szüntelen újítod a világot, egyházadat s benne egyenként minket. Szeretnék formálódni, újító kezeid közt maradni, ezért kérünk, újítsd meg Szentlelkeddel egyházadat s benne minket mindannyiunkat.

Ha nem erősödik és épül naponként a hitünk, akkor leépülünk, megkövesedünk, kihullanak kezünkől a tőled kapott ajándékok, s visszakerülünk a tőled távoli élet zsákutcájába. Akkor újra csak máról holnapra fogunk élni, akkor csupán a világban fogunk boldogságot keresni, akkor kizárólag a túlélésre törekszünk még azzal is, ha ezt szépen, hangulatosan és látszólag emberhez méltóan próbáljuk berendezni. Megpróbálunk megfelelni emberi mércéknek, de az élet igazi titkát és a lét kiteljesedését nem tudjuk elérni. Pedig te többre teremtettél minket. Éppen egyház-újító csodádban, a reformációban mutattad meg nekünk, hogy minden azon múlik, Jézus Krisztusban megismerünk-e téged, és felismerjük-e benned az élet egyedüli útját.

Éppen a reformációban tártad elénk, hogy az egyedül használható iránytű a Szentírás, amely megadja számunkra az emberhez egyedül méltó örök élet koordinátáit. De azt is nyilvánvalóvá tetted, hogy az út jár-

ható, a célhoz nem magunknak kell odaerőlködni magunkat, hanem hittel kegyelmedre bízva életünket juthatunk el a veled való élet földi és mennyei ajándékához. Áldott légy az élet, a megújulás, az újrakezdés, a jó út és a távlatos lét ajándékáért!

Kérünk hát, ne engedd, hogy más hangokra, látszatmegoldást kínáló ötletekre, csábító programokra figyelve elszakadjunk tőled. Adj nekünk lehetőséget, időt, bátorságot, hogy naponként visszatérjünk hozzád. Tartsd úgy teremtő, áldó és mentő kezedet, hogy újra meg újra belekapaszkodhassunk. Add, hogy munkánkban észrevegyük a tőled kapott hivatást. Láttasd meg velünk, hogy a családjában te ajándékozol meg örömmel, felelősséggel, lehetőséggel, áldásokkal.

Köszönjük, hogy a kultúrában, művészetekben, tudományban olyan értékeket lelhetünk, amelyek rád figyelve áldássá válhatnak számunkra s rajtunk keresztül sokaknak. Köszönjük, hogy engedsz szabadon gondolkodni, s hogy veled ráérezhetünk a hozzád kötött szabadságunk biztonságos voltára. A közeledben való szabadság nem hordozza az elévülés veszélyét, ellenkezőleg, felszabadít arra, hogy tegyük mindazt a jót, ami kedves neked, egyensúlyt ad nekünk, és segít másoknak.

Újítsd meg egyházadat és életünket úgy, hogy ismét Krisztus lehessen a középpontban, hisz így kerülnek a helyükre a dolgok bennünk és körülöttünk.

A megújult élet azonban nem csak időre szól, hiszen felvillantottad halandó gyermekeid előtt az örökkévalóság reményességét. Uram, te Ezékiel

RÉGI-ÚJ LITURGIKUS SAROK

profétának olyat engedél látni, amit mi, halandók ámulattal olvasunk, mert elképzelhetetlen, hogy a földbe visszatért por, az élettelen csontok újra éljenek. Ámulattal olvasunk arról az Igében, hogy amikor a Lélek fúj, akkor valóságos új élet támad.

Most a temetőt járva látjuk, hogy az életből csupán emlék marad. Mi hisszük, hogy te újjáteremtő emlékeztettedben hordozod azokat, akik már nincsenek. Ne engedd, hogy a Szentírásból idegen tévtanítások adjanak olcsó, de becsapós vigasztalást gyászunkban.

Szembesíts minket azzal a szinte elviselhetetlen ténnyel, hogy a halállal vége mindennek. Vége testnek és léleknek egyaránt. A halál teljes elmúlás. De add tudtunkra naponként, hogy a te egyetlen életlehetőséget el ne szalasszuk rossz döntéseinkkel vagy azzal, hogy elszakadva tőled háttal fordítunk neked.

Hitet adj, Urunk, irántad való feltétlen bizalmat, hogy rád bízva életünk, meg tudjunk újulni, és készüdhessünk a kiteljesedő életre. Amen.

■ HAFENSCHER KÁROLY

Akadálymentes indulás

Lelkésszé avatták Varga Diána teológust

► Egyháztörténeti jelentőségű eseménynek nevezte Szemerei János püspök Varga Diána ordinációját október 25-én Pusztavámon. Ő ugyanis az első látássérült teológus, aki egyházunkban lelkészi szolgálatba lépett. A lelkészavatási liturgiában Bácskai Károly, az Evangélikus Hittudományi Egyetem adjunktusa és Ribárszki Ákos helyi lelkész működött közre.

A SZERZŐ FELVÉTELE

A lelkészjelölt nagyon találóan Ézsaiás próféta szavait választotta indulása mottójául: „*En megyek előtted, a rögzös utat elegyengetem, az ercajtókat betöröm, és a vaszárakat leverem.*” (Ézs 45,2)

A Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület püspöke igehirdetésében arra hívta fel a figyelmet, hogy az akadálymentesítés fontos feladat egyházunkban is. „Templomainkban is vannak akadályok, amelyek fogyatékkal élő embertársainkat gátolják abban, hogy Isten igéjét hallgathassák” – mutatott rá Szemerei János, majd az evangélium lényegéről, az isteni akadálymentesítésről beszélt. Hangsúlyozta: Jézus azért jött, hogy elhárítsa az útból a legnagyobb akadályt, a bűnt és halált, azért, hogy általa Istennel találkozhasunk. Ennek az üzenetnek lesz hírnöke a most felavatott szolgálattevő is.

Az alkalom bővelkedett meghatározható pillanatokban. Ilyen volt Diána esküvétele, az istentisztelet végén mondott személyes imádsága vagy nagymamájá-

nak – aki egykor nagy szerepet játszott a hit útján való elindulásában – köszöntő szavai. Igazán bensőséges légkörben zaj-

Varga Diána születése óta vak. Mórton nőtt fel, a mórpusztavámi gyülekezet tagja, később kántora. Hitbéli elindulásában nagy szerepet játszottak a nagymamájától hallott bibliai történetek. Iskoláit Budapesten és Mórton végezte. A gyülekezeti énekek kísérését a főtáboroképző intézetben sajátította el. 2005-ben adta át egész életét Istennek. 2006-ban felvételt nyert az Evangélikus Hittudományi Egyetem teológus-lelkész szakára. Hatodéves gyakorlatát Orosházán töltötte, Ribár János mentor mellett. Ezt követően két éven keresztül a győri Evangélikus Szeregetházban végzett lelkigondozói feladatokat. Lelkészé avatása után Bükön kezdte meg szolgálatát, Simon Réka lelkész mellett.

lott az úrvacsoraosztás is, hiszen a résztvevőknek meg kellett érinteniük a lelkész kezét, hogy átvehessék tőle az ostyát.

Az ünnepi közgyűlésen sokan köszöntötték a frissen felszentelt lelkészt. Többek között Szarka István fejr-komáromi esperes és Molnár István egyházmegei felügyelő, Ribár János nyugalmazott orosházi lelkész, a lelkész egykori mentora.

A teológia részéről nemcsak Bácskai Károly szól, hanem az egyetem szintén látássérült oktatója, Bódi Emese is, aki személyesen is sokat segített Diána szolgálata való felkészülésében. A mórpusztavámi egyházközösség nevében Ribárszki Ákos lelkész a pusztavámi templomot ábrázoló, kitapintható üvegfestményt adott át új kollégájának. Móricz Ákosné felügyelő és a gyülekezet fiataljai pedig rövid műsorral köszöntötték.

■ ADÁMI MÁRIA

A Varga Diánával készült interjú megtekinthető a <http://youtu.be/IYHNC5doSs4> linken

Hittel és reménységgel

Dr. Zsednai Józsefné Várpalota 46. evangélikus lelkésze

► „*Erős vár a mi Istenünk*” – mondja a 46. zsoltár címe, amely a palotai vár tövében igencsak beszédes... Az itteni evangélikus templomhoz 1805-ben épített toronyból kétszer is az Isten házába hívogatott a harang. A délutáni ünnepi istentiszteleten Polgárdi Sándor esperes dr. Zsednai Józsefnét iktatta hivatalába, történetesen az egyházközösség 46. lelkészeként.

A vakító októberi napsütésben érkező hívek több száz fős csoportja zsúfolásig megtöltötte az 1780-ban felszentelt lutheránus hajlékot. A Veszprémi Egyházmege lelkészi vezetője a bibliaolvasó Útmutató aznap igeverse (1Thess 1,5a) alapján szólt a lelkészi szolgálat drága kincséről: az evangéliumról. Polgárdi Sándor – az új parókus felé fordulva – megjegyezte: „A várpalotai evangélikusok is azért vártak sóvárogva ide téged, mert evangéliumot szeretnének hallani.”

Miután a gyülekezet énekara Szabó Etelka kántor vezényletével megszólaltatta Heinrich Schütz egyik kórusművét, és az esperes hivatalosan is beiktatta szolgálatába a Várpalotai Evangélikus Egy-

házközösség megválasztott új lelkészét, dr. Zsednai Józsefné Jel 3,8 alapján vallott arról az útról, amelyen huszonöt év után ismét a várpalotai közösség ajtaját tárta ki számára az Úr. A helyi eklésia ugyanis – Németh Ferenc 1988-ban bekövetkezett halála után – segédlelkészként már megismerhette Herdliczka Évát...

Az istentiszteletet követő közgyűlésen a Tolna-Baranyai Evangélikus Egyházmege részéről Szabó Vilmos Béla esperes, majd Füller Mihály tengelici lelkész köszöntötte a beiktatott pásztor. Jelen voltak az évfolyamtársak, valamint a református és a katolikus egyház képviselői is.

Várpalota polgármestere, Talabér Márta abbéli reményét

FOTÓ: PINTÉR LÁSZLÓ

fejezte ki, hogy a városvezetés az evangélikus gyülekezettel karöltve sokat tehet a település lakóiért. Dr. Huszár Pál, a Dunántúli Református Egyházkerület főgondnoka, a Magyarországi Református Egyház Zsinatának világi elnöke le-velben köszöntötte a beiktatott lelkésznőt. A gyülekezet korábbi lelkészei – Pintér Mihály és Tóth Attila – szintén ily módon üdvözölték a gyülekezetet.

■ BORBÁS ZOLTÁN

Zsednai Józsefné Debrecenben született és nőtt fel. Gyermekkora óta részt vett az evangélikus gyülekezet alkalmán. Érettségi után egy évig Nyíregyházán dolgozott az Élim Evangélikus Egészségügyi Gyermekotthonban. Az itt töltött idő alatt érlelődött meg benne a döntés a lelkészi szolgálat vállalásáról. Teológusként több éven át szívesen vett részt a gyenesdiási országos ifjúsági konferenciák lebonyolításában. 1988-ban dr. Nagy Gyula püspök avatta lelkésszé Kelenföldön. Györkönyi szolgálata idején pasztorálpszichológiai lelkigondozó képesítést szerzett, és családterápiás tanulmányokat is folytatott. A Tolna-Baranyai Egyházmege zsinati küldöttként képviselte. Hittanosai rendszeres résztvevői voltak a hittanversenyek országos döntőinek, és néhányszor dobogós helyezéseket is sikerült elérniük. Parókus lelkészként az ösküi három és a györkönyi huszonkét év után Várpalota a harmadik szolgálatai helye.

Korok, korszakok, pályázatok

A tudomány, no meg a mindenható közgondolkodás a történelmi korok, korszakokat a politikai, társadalmi, ideológiai vagy éppen fontos gazdasági jelenségek alapján nevesíti. Így beszélhetünk a római hódítások vagy a hellenizmus koráról, a Frank Birodalom vagy a kereszties hadjáratok korszakáról, reneszánszról, humanizmusról, a reformáció termékeny időszakáról, azután pedig szép sorjában az ipari forradalomról, a felvilágosodásról, a 20. század világgégeiről, a posztmodern ezredfordulóról és egyebekről.

Azon gondolkodtam, hogy minek is nevezhetnének ezt a mi mai korszakunkat, melyben élünk, mozgunk. Mi a legjellemzőbb vonás, történés, társadalmi jelenség, gyakorlat, amely meghatározza életünket, időhöz, térhez rögzített ittlétünket?

Nos, ha rajtam állna, ha én lehetnék korunk híres névadója, akkor én a nagy és végtelen pályázatok hőskorának nevezném el közép-európai 21. századelőnk. Nemcsak azért, mert jól hangzik, és mert ilyen korszak még nem létezett – remélem, nem is fog –, de azért is, mert nálunk, ebben a fölöttébb boldog térségben minde- nek előtt, mindenk felett, mielőtt bármi értelmes, hasznos dolog történék, boldog-boldogtalan pályázik. Ahogy a szakzsargonban mondják, „projektet” ír, sok-sok oldal papírt, elektronikus felületet telefirkál, fantáziáját, innovativitását szabadon engedve pályázik, pályázik, mert enélkül ma már a fű sem nő.

Mára a nagy szlogen így hangzik: „pályázok, tehát vagyok”. Pályázik a kormány, a minisztérium, az önkormányzat, a vállalkozó, a földműves, az állattenyésztő, a trafikos, a kocsmáros, a bártulajdonos, a tűzoltó, az éjjeliőr, a „vadakat terelő juhász”, a koldus és a

királyfi, minden és mindenki, ami és aki él és mozog.

Természetesen ebből a sorból nem maradhat ki a társadalom nagy tartópillére, az egyház sem. Korszakerővé – hűen a *semper reformanda* elvéhez – csak akkor leszünk, ha kono- kul követjük történelmünk sodrását, a korszak nagy kihívását, és magunk is EU-konformmá válunk. Így pedig, mielőtt még bármi lett volna vagy lehetne, a teremtő ige első szava – „legyen projekt” – hangzik el, és indulhat az új világteremtés.

Hogy ezek a pályázatok tényleges szükségletekről, igényről szólnak-e, vagy sem, vagy éppen egy személytelen bürokrata íróasztali észjárásától vagy észjáratlanságától függenek, az itt teljesen mindegy. Mert nem is feltétlenül az eredmény, a cél, a hasznosság, az ésszerűség, az igény a fontos, hanem sokkal inkább a tény, hogy pályázunk. Ez lett mára sokak számára a legmeghatározóbb időtöltés, karrier, életpálya vagy netán szabadidős, rekreációs tevékenység.

Nemzetközi verseny is zajlik a pályázati támogatások felhasználásának arányát illetően, ezért aztán versenyéhes, szép hazánk apraja-nagyja beledott apait-anyait, hogy dobogós helyre kerüljünk.

Pályázatorületünkről láttam néhány hete egy érdekes tévériportot, amely azt mutatta be, hogy világvégi moldvai, olténiai falvak szemfüles polgármesterei micsoda sikertörténetek részesei lettek fáradságtalan ügybuzgóságukban.

Az egyik történetben egy nyugat-afrikaihoz hasonló infrastruktúrával rendelkező moldvai falucska *européer* polgármestere gondolt egy nagyot, és vadiúj laptopján szemlélt tartott a pályázati kiírások piacán – ez ugyan csak némi segítséggel sikerült neki, mi-

vel ő személy szerint nem volt annyira e-mail függő, hogy be tudta volna kapcsolni a gépet, de ez ilyen helyzetben teljesen mellékes epizód. Tehát kis segítséggel, járulékos írás-olvasás tudással fűszerezve megtalálta azt a valamit (csodát), amire falujának legégetőbb szüksége volt.

A faluról annyit, hogy egyetlen személygépkocsi sem volt itt, kerékpár sem, motorbicikli sem, jachtról, helikopterről nem is beszélve. Merthogy a faluban egyszerűen nem volt út, csak valami földes ösvény, amely esős időben csak tankkal volt járható. Ennek megfelelően nem volt a faluban sem vezetékes víz, sem csatornázás, villanyáram is csak hébe-hóba. A legnépszerűbb jármű – izléstől, időtől, pénztárcától és temperamentumtól függően – a szamár, illetve ló vagy szarvasmarha vontatta járgány volt.

Nem szeretném tovább sorolni, hogy mi minden nem létezett e mesebeli falucskaiban, ahol a középkor óta nem mozdult az idő; a lényeg, hogy a megfelelő ember a megfelelő történelmi korszakban a megfelelő helyen volt.

Pályázott, nyert és megvalósított! Hogy mit? Ez a lényeg! Négy kilométeres, aszfaltozott bicikliutat végig a falu földútjának a kellős közepén. Sok-sok tízezer euróért. Az se baj, hogy a kutyának sem kellett, azóta sem kell – ám a sártenger közepén ott fényeskedik a 21. század győzelme, a pályázat mindenhatósága, az egyetlen út, a bicikliút.

Ehhez hasonló falu-*saga* – több tucat másik mellett – egy másik eset, amely egy bizonyos evolúciós szinten rekedt településről szól, ahol folyó víz- zet csak a patakban, vezetékes vizet pedig a tévé szappanoperáiban láttak. Itt is akadt egy pályázó, aki nem mást, mint nyilvános eurokonform il-

lemhelyet, magyarán közcécté álmódott alattvalóinak, akiknél ez ott- hon rendszerint három leköveket lécből vagy – tavasztól őszig – a kertvégi kukoricásból áll.

Ha nem volna igaz, az ember azt hinné, valami mese ez Abszurdisztánban. A baj csak annyi, hogy nem mese. Ott ékeskedik a falu közepén – ami a libalegelő – egy nagy, idomtalan, eurokonform közcécté, használaton kívüli állapotban, mert ugye se vezetékes víz, se csatorna. Minden, ami benne történik, az ott is marad – kivéve magát az épületet, amelyet azóta tégláról téglára hordogatnak haza kitaróan a boldog pályázók.

Egyházunkban is hasonló módon látom a jövő nagy megoldásait. Építünk, hát pályázunk; javítgatnánk: pályázunk; szerveznénk ezt-azt: semmi az egész, pályázunk; egyet gondolunk, pályázunk. Pályázunk, pályázunk, pályázunk... gyártjuk a papírokat, kapjuk a papírokat, küldjük a papírokat – s közben elméláztatunk fogyasztó mutató statisztikáinkon, ki-üresedő diplomáinkon.

És olyan kedves, amikor érkezik sok-sok papírozás után a felemelő, várva várt válasz: „Gratulálunk, az Önök pályázatát X pályázatot elfogadta, pályázatuk megfelel a kiírási követelményeknek. Sajnos forráshiány miatt egyelőre (meghatározhatatlan ideig) nem tudjuk az igényelt összeget folyósítani.” Szép ez így, de mi kitaróan, kono- kul máris írjuk a következő pályázatot.

Eppen arra gondoltam: mi lenne, ha teológiai eszmélődésünk – megfelelő pályázás következtében – egy kicsit reflektálna a *Pályázatkorszak* kihívásaira. Nehogy készületlenül érjen minket az a nap és az az óra. Volt már ontológiai teológia, volt a cselekedetek (üdvöszelő cselekedetek) teológiája, volt – gondolok itt a

ÉGTÁJOLÓ

reformációra – kegyelemteológiánk, volt már teológiája a felvilágosodásnak, felszabadulásnak, feminizmusnak, modernnek, posztmodernnek. Most miért ne lehetne teológiája a pályázatnak, amolyan „Theology of Projects”?

Lehetne főiskolán tanítani, róla konferenciákat, szemináriumokat szervezni, tartani, és mindezekre – természetesen – lehetne pályázni.

Felmerülhet a kérdés, hogy lassan a Mindenható, akinek képére és hasonlatosságára lettünk teremtve, nem fogja-e felülvizsgálni ezt a hit-kegyelem reláció alapuló üdvösséget, és – ártékelve a dolgokat, korunk hasonlatosságára – nem vezeti-e be a pályázat általi megigazulás üdvánat.

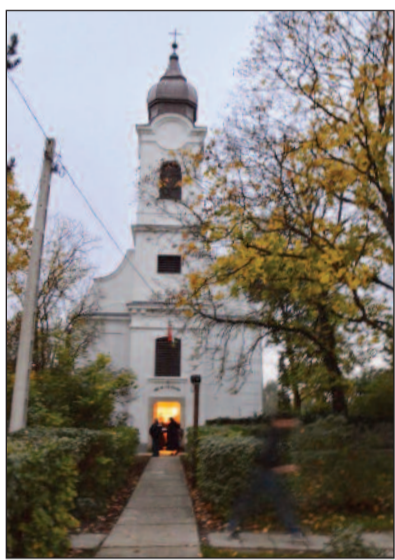
Akkor jöhet a nagy meglepetés, a felkészületlen pályázatunkra kapott mennyei válasz: „Sajnos formai okok miatt az Ön üdvössége beadott pályázatának értékelését beláthatatlan ideig elhalasztottuk.”

Adorjani Dezső Zoltán püspök Romániai Evangélikus-Lutheránus Egyház

Megszépült a tordasi lutheránus templom

► Templomuk teljes külső felújításáért adtak hálát a tordasi egyházközség tagjai az október 26-án, vasárnap délután tartott ünnepi istentiszteleten. Az alkalmon Szemerei János, a Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület püspöke hirdette isten igéjét. A liturgiában Szarka István fejér-komáromi esperes és Süller Zsolt helyi lelkész működött közre.

ADÁMI MÁRIA FELVÉTELEI

zösségekben. Emlékeztetett Isten munkálkodására, melynek nemcsak a megszállt épület a tanúja, hanem a benne ülők arcán is tetten érhető. Végezetül hangsúlyozta: „Új kezdetre van szükség, hogy a megújult templomban megújuljanak az életek is.”

Az istentiszteletet követő közgyűlésen Süller Zsolt röviden összefoglalta a gyülekezet háromszáz éves történetét, és beszámolt a most befejezett munkálatokról. Elmondta, hogy a teljes külső renoválás, a tető és a torony rendbetétele nagyrészt pályázati támogatásból, illetve az egyházkerület és az egyházmegye által nyújtott segítségből és a hívek felajánlásaiból valósulhatott meg.

Köszöntőt mondott Molnár István, a Fejér-Komáromi Egyházmegye felügyelője, Kádár Ferenc gyúrói református lelkész, Schröder Gyula martonvásári római katolikus plébános, címzetes esperes, Kiss László székesfehérvári felügyelő, az elvégzett felújítás műszaki ellenőre, valamint Mészáros Tamás egyházkerületi felügyelő.

A hálaadó ünnepség a helyi általános iskolában tartott szeretetvendégséggel zárult.

■ AM

A gyülekezeti kórus énekkel köszöntötte a résztvevőket. Azután a gyerekek segítségével apró mustármagokkal díszített ígés lapokat osztottak szét, hogy a magocskák mindenkit emlékeztessenek arra, mennyire fontos a külső megújulás mellett a belső, hitbeli növekedés is...

A meghívón szereplő ige, Zsolt 37,5 alapján tartott prédikációjában Szemerei János püspök felidézte azokat az éveket, amikor megkezdte lelkesi szolgálatát a tordasi és gyúrói kö-

HIRDETÉS

Épületenergetikai korszerűsítés az Evangélikus Hittudományi Egyetemen

Az Evangélikus Hittudományi Egyetem több mint 190 millió forintot nyert az Új Széchenyi terv Környezet és energia operatív programjában. A támogatás lehetővé tette az Evangélikus Hittudományi Egyetem épületeiben a fűtési és használatimelegvíz-rendszer korszerűsítését, napkollektoros rendszer kialakítását, napelemek felszerelését, az utólagos külső hőszigetelést.

Az épületek energetikai tényezői már nem feleltek meg a kor elvárásainak, a fűtési és használatimelegvíz-rendszerek, a nyílászárók és fényforrások mára elavulttá váltak.

A most befejeződött projekt keretében napelemes rendszert építettek ki, a fűtési és a használatimelegvíz-rendszert teljesen felújították, napkollektorokkal segítve a működését. Sor került a homlokzat utólagos külső hőszigetelésére, valamint a nyílászárók cseréjére is. A régi világítótesteket új, energiatakarékos darabokra cserélték.

A projekt elsődleges célcsoportja az EHE valamennyi dolgozója és diákja. A projekt környezeti hatásterülete azonban nemcsak az érintett ingatlanra terjed ki, hanem az elérni kívánt indikátorértékekkel közvetve az egész ország energiaellátásának biztonságát és versenyképességét javítja, a környezeti állapot megőrzését érdemben szolgálja.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Regionális Fejlesztési Alap társfinanszírozásával valósult meg.

Evangélikus Hittudományi Egyetem
1141 Budapest, Rózsavölgyi köz 3.

teol.lutheran.hu
ujszecenyterv.gov.hu

„Csak téged dicsérlek”

Tizenkét kórus mintegy kétszázötven énekkarosa gyűlt össze az idei regionális énekkari találkozóra Vanyarcra október 26-án, vasárnap délután. A hagyományosan a reformáció napját megelőző vasárnapi seregszemlére Pest megye északi, illetve Nógrád megye déli részének gyülekezetei hivatalosak, kiegészülve az Aszódi Evangélikus Gimnázium kórusával. Az egy lelkesítő képviselő térség énekkarosai újra átérték a közös éneklésben rejlő erőt és a megélt közösségekben feltáruló krisztusi örömet.

„Gyógyíts meg, Uram, akkor meggyógyulok, szabadíts meg, akkor megszabadulok, csak téged dicsérlek” – e prófétai mondat (Jer 17,14) alapján szólt Isten igéje a házigazda lelkész tolmácsolásában. Csak az Isten Krisztusban elvégzett munkája teljes és maradandó. Az éneklés

is a gyógyulás és szabadulás helyévé válhat a Lélek által. A közös éneklés ugyanakkor tanúságtétel arról a Gyógyítóról és Szabadítóról,

akihez tartozik az életünk, csak ő méltó a dicséretre – emelte ki az igehirdető.

■ SZABÓ ANDRÁS felvétele

Húszéves a váci Evangélikus Egyházi Óvoda

Nagyszabású programsorozattal ünnepelték meg október 17–19-én Vácot az Evangélikus Egyházi Óvoda húszéves jubileumát. Pénteken a piarista gimnázium dísztermében Gyülekezetben az óvoda – 20 évesek lettünk! címmel családi délutánt tartottak, melyen a kicsinyek zenés, verses, táncos bemutatóval kedveskedtek szüleiknek, illetve a népes vendégseregnek.

Egykori óvodások is szép számmal ellátogattak az intézménybe, hogy együtt nosztalgiazzanak a kezdetekről. A családi nap Döbrentey Ildikó és Levente Péter műsorával, valamint esti áhítattal zárult.

Október 19-én, vasárnap a váci evangélikus templomban dr. Fabiny Tamás püspök szolgálatával hálaadó istentiszteletet tartottak – a litur-

giában Detre János helyi lelkész és Kocsár-Kozma Anett beosztott lelkész segítette. Az Északi Egyházkerület lelkészi vezetője 1Sám 3 alapján emlékezett meg a váci evangélikus óvoda két évtizedéről, a kezdeti nehézségekről, a kitartásról. Istennek hálát adva kérte az intézmény további működéséhez az erőt, szeretetet, türelmet. Az istentisztelet záró részében került sor az óvodavezető (Karacs Péterné) és két óvodapedagógus (Barna Katalin, Králik Sándorné) iktatására, eskütételére.

Az istentisztelet után szentelték fel a Váci Evangélikus Egyházközség fenntartásában működő intézmény újonnan emelt Erzsébet utcai épületrészét, majd díszközgyűlést tartottak.

Az egyházközség nevében Detre János lelkész köszöntötte a vendégeket és adta közre beszámolóját. A közgyűlésen – többek között – köszöntőt mondott a finnországi testvérgyülekezet küldöttségének képviselője Heli Alaja egyháztanácsnok is.

SEREG KRISZTIÁN FELVÉTELE

KOVACS ISTVÁN FELVÉTELEI

Megvalósult álom

Húsz év távlatából visszatekintve nagy utat tett meg a Váci Evangélikus Egyházközség, amíg az óvoda jelenlegi állapotába eljutott. Óvodát alapítani is nehéz volt a katolikus városban, de lépést tartani a növekvő gyermeklétszámmal és a kötelező előírásokkal még nagyobb kihívást jelentett.

Óvodánk első tíz éve a megerősödésről és a növekedésről szólt. Voltak nehéz pillanatok. Például amikor 2010 nyarán az ingatlanvásárlásnál a 23 milliós vételárat az egyházközség teljesen saját anyagi forrásából fizette ki. Az óvoda udvara a duplájára nőtt, a dolgozók pedig reménykedtek, és örültek a változásnak. Különböző tervek készültek az építkezéssel kapcsolatban. Végül Ráskai Péter győri építész segítségével olyan tervvázlat született, amely a megvalósulás felé lendítette álmainkat.

Az egyházközség vállalta, hogy saját megtakarításából és az Emberi Erőforrások Minisztériumának (Emmi) pályázatán nyert pénzből megépíti az óvodát. Az elvégzett munka ellenértékéért 37 422 440 forintot fizetett ki az egyházközség. Ebből 17 millió forint az Em-

mitől nyert pályázati támogatás, 10 millió forint a Magyarországi Evangélikus Egyház önrész-hozzájárulása, 3 millió forint a váci önkormányzat támogatása, 3,8 millió forint a fenntartó egyházközség adománya, 3,5 millió forint az óvoda saját forrása; a fennmaradó rész a Duna-Dráva Cement Kft. támogatása.

A születésnap rendezvény befejezéséig ünnepi tórtával köszöntöttük a gyermekeket, szülőket, hogy együtt voltak velünk. A terített asztalnál pedig a vendégeknek mondtunk köszönetet a közös ünnepért. Isten éltesse húszéves óvodánkat, kísérje áldás szolgálatunkat!

Óvodánkból 368 gyermek ballagott el. Az évkönyv, amely az évforduló alkalmából készült, tartalmazza az óvodai élet legszebb pillanatait, a sok-sok óvodai programot, az ide járt gyermekek nevét, csoportját, a kedvenc énekeket. (Ezúton köszönjük Rezessy Szabolcs presbiternek az évkönyv összeállítását.) Ebben az ünnepben mégis a legszebb és legfontosabb maga az együttlét volt.

■ KARACS PÉTERNÉ óvodavezető

Deutsche Anlage

Redakteurin: PFARRERIN ESZTER HEINRICHS

Wittenberg – das „lutherische Mekka“?

Wittenberg – diese Stadt ist für uns Lutheraner ein bisschen „unser Mekka“, viele von uns waren schon einmal dort oder würden gern dahin fahren. Wir benutzen in unserer ungarischen-evangelischen Kirche mit Vorliebe jene Begrüßung, die auf dem Turm der Schlosskirche steht: *Ein feste Burg ist unser Gott*. Unsere Religionskinder kennen manchmal Luthers Familiengeschichten so, als ob sie Volksmärchen wären... Wir tragen gern die Lutherrose auf unserer Kleidung, und es gibt Gemeinden, wo die Kinder zur Taufe und Konfirmation Torten mit Lutherrosen bekommen. Beim Begräbnis eines ver-

arbeitet bzw. promoviert. Mit ihnen habe ich über unser „Mekka“, die Lutherstadt Wittenberg, gesprochen.

Wie ist das Leben in Wittenberg, wenn man Einwohner dieser historischen Stadt ist? Wachsen auch schon die Kindergartenkinder in den „Luther-Kult“ hinein?

EDIT: Wir wohnen bereits seit über 30 Jahren in Wittenberg. Géza ist hier in den evangelischen Kindergarten gegangen, wurde hier auch eingeschult und hat sein Abitur am Melanchthon-Gymnasium abgelegt. Wir als Eltern sind unseren Berufen

DIETER: Nach der Wende im Jahre 1989 wurde aber doch massiv in den Tourismus investiert. So gibt es kaum noch verfallene Häuser in der Innenstadt, viele Straßenzüge wurden saniert, eine schöne Fußgängerzone geschaffen. Zeitgleich begann auch die Vermarktung des Produkts „Luther“, was mitunter skurrile Züge annimmt, wie z.B. Lutherbrot, Lutherbecher (einem Likör), Luthersocken und sonstige Souvenirs. Es gibt in den Restaurants Luther-Menüs, auch kann man mit Herrn Luther tafeln oder sich von ihm die Stadt zeigen lassen. Auf kulturellem Gebiet geschah aber auch Einiges, wie z.B. die Wiedereröffnung der Leucorea, des alten Universitätsgebäudes. Auch gibt es regelmäßig in der Altstadt diverse Märkte und Festivals, u.a. eines der größten Stadtfeste in Deutschland, „Luthers Hochzeit“.

Welche Erlebnisse verbinden Sie mit „Luthers Hochzeit“?

GÉZA: Dieses Fest gibt es seit 1993 und hat sich zu einem wirklichen Großereignis entwickelt, was immer am zweiten Juniwochenende in der gesamten Altstadt stattfindet. Mittlerweile kommen an einem Wochenende über 100.000 Leute zu Besuch. Ich mag das mittelalterliche Treiben, die vielen interessanten Stände und Konzerte. Besonders schön ist es für mich, nach langer Zeit wieder alten Freunden und Bekannten zu begegnen, da zu diesem Ereignis viele in die alte Heimat zurückkehren. Da ich nun seit fast 10 Jahren in Wien wohne, ist dieses Fest ein guter Anlass, die alte Heimat in der warmen Jahreszeit zu besuchen. Das größte Highlight ist

führt, so dass es nur noch wenige Gläubige in der Stadt gab und gibt.

GÉZA: In meiner Klasse war ich der Einzige, der konfirmiert worden ist. Zudem gab es noch zwei katholische Mitschüler, was aber eher eine Ausnahme war. Glücklicherweise musste ich nicht mehr in die FDJ eintreten und konnte in der Nachwendzeit ohne Probleme meine Konfirmation feiern.

DIETER: Ein einschneidendes Erlebnis war ohne Frage das Lutherjahr 1983, dem sich auch die DDR nicht entziehen konnte. Man kann sagen, dass Luther der erste „Kirchenmann“ war, den man versuchte, in das „kulturelle Erbe“ der DDR zu integrieren. In dieser Zeit wurde die Stadt wie ein Potemkinsches Dorf ausstaffiert – es wurden die Fassaden schön angeputzt, während die Hinterhöfe fast von alleine zusammenfielen. Unvergessen die weißgetünchte Fassade der Stadtkirche, die, nachdem vor der Stadtkirche mehrere Tonnen Braunkohle für die Kirche bzw. die Nachbarhäuser abgeladen wurden, binnen kurzer Zeit wieder genauso grau aussah wie vorher. Seit der Wende hat man aber – Gott sei Dank – viel schöne alte Bausubstanz in letzter Minute noch retten können. Gerade jetzt wird im Hinblick auf das große Reformationsjubiläum im Jahre 2017 viel investiert und saniert. Wittenberg wird immer mehr zum Schmuckkästchen. Schade nur, dass wochentags, wenn es keine Feste gibt, in den Abendstunden im wahrsten Sinne des Wortes die Bürgersteige hochgeklappt werden. Es wird dann ziemlich ruhig in der 48.000-Einwohnerstadt.

wald zum Gottesdienst trifft. Man fährt zwar eine Stunde mit dem Auto, aber es lohnt sich, da man dort mit zahlreichen Exil-Ungarn aus dem Mutterland, aber auch z.B. aus Siebenbürgen oder Transkarpatien zusammenkommt. Auch haben wir die Gemeindemitglieder letztes zu uns nach Wittenberg eingeladen, um ihnen die Geburtsstätte der Reformation zu zeigen.

Sie sprechen sehr schön Ungarisch. Wo haben Sie das gelernt?

GÉZA: Ich bin in Deutschland zweisprachig aufgewachsen. Mein Problem war nur, dass ich von der deutschen Umgebung auch die Sprachlogik übernommen habe, was in der ungarischen Sprache durchaus ein Problem ist. Irgendwann haben meine Eltern es aufgegeben, meine typisch deutschen Fehler auszubessern. Daher habe ich mich während meines Studiums entschlossen, richtig Ungarisch zu lernen, weshalb ich für ein Jahr nach Pécs gegangen bin, was mir sehr viel gebracht hat. Nach meinem Studium war ich fast 7 Monate in Klausenburg/Kolozsvár, wo man auch sehr schön die Sprachkenntnisse perfektionieren kann. Glücklicherweise habe ich in den letzten Jahren beruflich, aber auch privat sehr viel mit Ungarn zu tun gehabt.

Sie haben gerade erwähnt, dass Sie unter anderem in Siebenbürgen studiert haben. Was verbinden Sie als Wittenberger mit dieser Gegend?

GÉZA: Interessanterweise recht viel, obwohl wir dort keinerlei verwandtschaftlichen Bezüge haben. Man kann in Siebenbürgen oder dem Banat aber meinen beiden Identitäten, der deutschen und der ungarischen, heute noch begegnen. So besuche ich dort gerne meine zahlreichen ungarischen, aber auch sächsischen Bekannten. Obwohl mittlerweile über 95% der Siebenbürger Sachsen v.a. nach Deutschland ausgewandert sind, sieht man immer noch die wunderschönen deutschen Dörfer und Wehrkirchen, in denen man sich um mehrere Jahrhunderte zurückversetzt fühlt. Es hat mich jedesmal fasziniert, in den alten Kirchen den lutherischen Losungen, Lutherbildern und – statuen zu begegnen und in uralten evangelischen Gesangsbüchern zu blättern – und dies am Fuße der Südkarpaten. Man kann auch scherzhaft sagen, dass ich in den letzten Jahren auf den Spuren von Honterus gewandelt bin. Er war immerhin derjenige, der in Wittenberg zu Luthers Zeiten studiert und den protestantischen Glauben in Siebenbürgen verbreitet hat. So war es eine glückliche Fügung, dass ich mich in den letzten 12-13 Jahren intensiver mit diesem Landstrich beschäftigt habe. Auch wenn ich selbst kein „Reformator“ bin: Ich fühle mich in Wittenberg und in Siebenbürgen heimisch und kann verstehen, warum sich Honterus hier wie dort wohlfühlt hat. Es verbindet mich also sehr viel mit Wittenberg, dem heutigen Ungarn und Siebenbürgen – nicht zuletzt wegen der beiden Sprachen und Kulturen.

Vielen Dank für das Gespräch!

■ ESZTER HEINRICHS

FOTO: DIE AUTORIN

Familie Schubert

storbenen Presbyters wird oft ein Kranz mit diesem Symbol auf das Grab gelegt. Wir können ruhig sagen, dass in Ungarn ein gewisser Luther- und Wittenbergkult existiert. Das ist an sich nicht schlecht, denn man braucht immer Wurzeln. Nur wird das in Deutschland eher nicht verstanden. Dort habe ich noch niemanden gehört, der als Begrüßung „Ein feste Burg...“ verwendet hätte. Auch habe ich noch selten Lutherrosen auf dem Kragen gesehen oder außerhalb Ungarns eine Luther-Torte gegessen.

Wittenberg ist anders. Die „Lutherstadt“ lebt von Traditionen und von Touristen. Von solchen Touristen, denen Luther und seine Theologie viel bedeutet, und von solchen, denen viel an den oben genannten Luther-Traditionen gelegen ist. Aber ist Wittenberg wirklich so lutherisch? Bedeuten hier die Traditionen tatsächlich so viel? Ist die Stadt so religiös?

Darüber habe ich mit Familie Schubert in Sopron geredet. Auf ungarisch, denn Edit Schubert ist eine geborene „Miskolcserin“, die jahrzehntlang in Wittenberg Musiklehrerin war. Ihr Mann, Dieter, stammt aus Sachsen und arbeitete bis vor kurzem als niedergelassener Gynäkologe – mitten in der Altstadt von Wittenberg. Er spricht auch wunderbar ungarisch. Und sie haben einen Sohn, Géza, der zweisprachig in Wittenberg aufgewachsen ist und zur Zeit in Wien

nachgegangen und haben wie viele andere v.a. vor der Wende versucht, trotz der politischen Gegebenheiten ein ganz normales Familienleben zu führen. Natürlich sind wir von Anfang an in das kirchliche Leben der Stadt eingebunden gewesen. So hat gerade zu DDR-Zeiten die Kirchenmusik eine große Rolle im Kulturleben der Stadt, aber auch für uns selbst gespielt. Wir haben bei zahlreichen Aufführungen der Stadtkirchenkantorei mitgewirkt, Géza hat zudem im Posaunenchor Altrompete und Tuba gespielt.

GÉZA: Inwieweit man vom Luther-Kult bereits in Kindergärten sprechen kann, weiß ich nicht. Natürlich war einem bereits als Kind bewusst, dass man in der Stadt Luthers und seiner Wegbegleiter wohnt – mit all den Wirkungsstätten, wie z.B. der Stadt- und Schlosskirche, der Lutherhalle, der Luthereiche (dem Ort der Verbrennung der päpstlichen Bannbulle) oder dem Bugenhagen-saal, in dem wir regelmäßig unsere Proben der Kantorei und des Posaunenchores hatten. Wie historisch bedeutsam diese Stadt ist, habe ich an den vielen Touristen gesehen, die nicht nur zum Reformationstag Wittenberg besucht haben. Da es zu DDR-Zeiten kaum Hotels in der Stadt gab, hatten wir regelmäßig Gäste aus Westdeutschland, ja sogar aus den USA, die uns über die Stadtkirchengemeinde zugeteilt wurden. Das war schon was Besonderes. Ich erinnere mich noch (obwohl ich noch sehr klein war) an einen Fotografen der National Geographic, der im Lutherjahr 1983 bei uns untergebracht wurde – zusammen mit einer „offiziellen“ Reisebegleiterin, einer Stasi-Mitarbeiterin. Da wurde mir bewusst, welche Bedeutung Wittenberg für viele Menschen hat.

FOTOSTUDIO CORNELIA KIRSH, WITTENBERG

Luthers Hochzeit 2014

sicherlich der große mittelalterliche Umzug, bei dem „Luther“ und sein Hochzeitsgefolge, die Handwerkerzünfte, Bauern etc. durch die Altstadt ziehen.

Welche Rolle hat Luther vor der Wende, zu DDR-Zeiten, in Wittenberg gespielt?

EDIT: Leider hat gerade in der Geburtsstätte der Reformation, Wittenberg, der Kommunismus seine Spuren hinterlassen. Man kann daher auch von einer weitgehend atheistischen Stadt sprechen. Das lag v.a. daran, dass in der Vorkriegszeit, aber gerade zu DDR-Zeiten das Chemiekombinat in Pieschitz, aber auch andere Industriezweige in der Stadt ausgebaut worden sind. Dies hatte zu einer starken „Proletarisierung“ der Bevölkerung ge-

Gibt es viele ungarische Touristen oder Landsleute in Wittenberg?

EDIT: Es gibt sicherlich einige Touristen aus Ungarn, wobei man eher andere Sprachen in Wittenberg hört, wie z.B. amerikanisches Englisch oder Niederländisch. Im Predigerseminar trifft man aber gelegentlich junge ungarische Pfarrer in der Ausbildung. Da es in der DDR zahlreiche ungarische Gastarbeiter gab, blieben einige Ungarn durch Heirat in dem Land. So hatte Géza in seinem Jahrgang an der Schule zwei Halbungarn, die aber leider kaum Ungarisch konnten. Weil nur wenige Ungarn in Wittenberg leben, fahre ich mit meinem Mann einmal monatlich nach Berlin, wo sich die ungarische protestantische Gemeinde im Grune-

Zweisprachige Gottesdienste am Reformationstag

31. Oktober
Ágfalva 17 Uhr, Budavár 18 Uhr,
Sopron 18 Uhr,
Sopronbánfalva 15 Uhr

Slovenská príloha

Stranu zostavila: HILDA GULÁČIOVÁ-FABUOVÁ

Text: Kniha Abakuka 2: 1-4

Ten človek, ktorý stojí „na svoju stáž“, žije vždy v neistote. – Strážit, bdieť je úžasná zodpovedná práca. – Dávno, u prvopospolných ľudí – napr. u Indiánov-ľudia mali za úlohu, ktorí mali strážiť, bdieť: či nehrozí im nijaké nebezpečenstvo... Keď niečo videli, tak mali kričať. – U vojska mali taktiež vojaci takú podobnú strážnu službu. Tam vtedy mali byť vždy bdely, nemohli zaspať. Voľakto mi raz rozprával, že keď bol vojakom a mal strážnu službu: tak vtedy veľmi čakal už ráno, bola to ťažká, unavujúca služba.

V našom prečítanom texte ide o ochrane Izraela, o ochrane vyvole-

aj teraz povzbudzuje, aby sme „stáli na stráži“, aby sme sa vždy modlili, obstáli: lebo On, náš Pán je vždy s nami. Miluje nás a sme pre Neho sme dôležití: lebo všetko spravil za nás: trpel, umrel, vstal z mŕtvych a teraz v nebeskom kráľovstve sa modlí za nás, aby sme mali silu bojovať ten „dobrý boj viery“, aby sme vytrvali, obstáli vo všetkom a aby sme potom mohli zvíťaziť vo všetkom s Ním.

Tie veci, ktoré sú hodnotné, treba ich chrániť. Náš Pán chce, aby sme si zachránili celé stvorenie, stvorený svet, prírodu, život. – Dnešný človek častokrát spušťa, ničí aj prírodu, aj

ného ľudu Hospodina. Strážca musí všetko spraviť, čo iba môže: dávať pozor, bdieť. – V SZ-e poznáme ten príbeh, keď Izrael bojuje: Mojžiš ide na vrch a sa tam modlí, drží svoje ruky hore a zvíťazí, vyhral Izrael. Keď už bol ustatý, tak Izrael prehral. Ale keď Mojžišovi pomohli svoji bratia, tak vtedy zase zvíťazili, vyhrali... Aj náš Pán Ježiš Kristus modlil za nás v záhrade Getsemane: aby sme mali silu bojovať, obstáť a zvíťaziť.

My, dnešní kresťania, nasledovníci nášho Pána Ježiša Krista dostali sme tú zodpovednú úlohu, službu: aby sme „stáli na stráži“, aby sme sa modlili za jeden druhého. každý deň. Dostali sme za službu všetci, aby sme sa modlili za naše spoločenstvá: za naše rodiny, za naše cirkevné zbory, za našu celú cirkev. To je veľmi zodpovedná úloha, služba: aby sme vždy bdeli, modlili sa-ako to nám učil náš Pán Ježiš. Túto službu sme dostali všetci od nášho Pána Ježiša: Ktorý nás

celý stvorený svet: vyrúbené lesy, znečistí vzduch, vody. Od nášho Pána sme dostali tú úlohu, aby sme si zachránili stvorený svet, prírodu, život. – Ten človek, ktorý stojí na stráži, ten vidí aj nebezpečenstvo. – Počuje osobný odkaz nášho Hospodina. Ale nielen počuje, ale aj číta a povie ďalej. „Opíš videnie a to zreteľne na dosky“ – povie prorokom náš Hospodin.

Aj Mojžiš mal Boží zákon písať na dosky. Náš Pán Ježiš dal nám nový zákon, nové prikázanie: zákon, prikázanie lásky... Tak môžu sa splniť videnie svojím časom: skrze vieru a nádeje. Náš Hospodin sľúbi: „spravodlivý zo svojej viery bude žiť!“

Martin Luther tak sa modlí: „U Teba nie je iného, iba milosť a milosrdenstvo, aby si odpustil hriechy. Pred Tebou nemôže chváliť sa nikto, od toho aby sa báli všetci a žili z Tvojej milosti.“ Amen.

■ H. G. F.

„Obnovte sa vo svojom duchu a myslení“ (Ef. 4: 23)

Reformácia- čas na obnovenie v kontaktach s Pánom Bohom – skrze Ježiša Krista – a s blíznymi. Náš nádej na obnovenie je sám a jedine Pán Ježiš Kristus.

Pán biskup južného dištriktu ECAV v Maďarsku Peter Gánč píše: Slovenskí bratia – dobrí palóci.

Hľadanie odpovedí na moju otázku intonuje adresa novelých Kolomana Mikszátha na 6-ého októbra v Bratislave danú otázku Jesenského: „Maďari, Slováci, kedy sa porozumieme odkaz históriu?“ (Evangélikus Élet, 2007/41.) Práve vtedy sme cestovali a spolu sme slúžili s generálnym biskupom s Milošom Klátikom na Slovenskom Komlóši, v Békésskej Čabe a na Balatonszárszo. Náš kontakt má už skoro dvadsaťročnú minulosť a je priateľský. Jeden farár, ktorý slúži v takom zbore, ktorý má slovenské korene, sa stretne v Dánii so slovenským farárom, ktorý slúži v Bratislave, v Petržalke, kde buduje kostol a zbor. Ešte tam sme sa dohodli, že budeme držať bratské, partnerské kontakty aj medzi našimi zborní. Takto bolo cez dlhé roky: Naše zbory držiavali bratské kontakty, návštevy, mali sme aj spoločné Služby Božie.

Potom sme dostali obidvaja biskupské kríže. Potrebovali sme čas nato, aby sme pochopili navzájom situáciu jeden druhého. Naši „Dobrý palóci“ nie vždy rozumeli kázeň pána biskupa. Ja som v Bratislave po- nemecky kázal,

lebo po maďarsky by nerozumeli, iba málo ľudí by rozumel. Na Balatonszárszó biskupska prednáška znela po nemecky, ako potom aj diskurzia. Tu máme čas, aby sme konečne našli spoločný jazyk! Tu máme čas, a by sme riadili slovenské, – a maďarské

kontakty. Máme nato viac možností, ako naši politisti, ktorí viackrát spravia rany, ktoré majú korene v minulosti. To by bola naivita, že naše napätie, naše problémy rieši Európske Unio. Nato oni nemajú liek. My máme slovenskí a maďarskí bratia si pozeráť do oči jeden druhému. – Odkiaľ sme prišli? Odkedy žijeme tu spoločne v Karpatскеj kotline? – či sú v našich rodinách je čistý Slovák alebo Maďar? – V našich spevníkoch je koľko spoločných prameňov síl! – Aj naše jedlá majú podobnú chuť... Medzi susedmi a medzi bratmi sú inokedy konflikty. Ale máme si vyriešiť problémy. Máme odpustiť jeden druhému. K tým smerom sa stal už tichý krok, keď v roku 2006-om Rada biskupov ECAV v Maďarsku vydala vyhlásenie o maďarsko- slovensko zmierení. – Teraz aj generálny biskup a čabiansky hlavný konzul, Štefan Daňo prosili z toho jeden exemplár. – Naše pramene na vyriešenie spoločných problémov je v najvyšších sférach. V tom spoločnom Pánovi, v ktorom „nie je Slovák, nie je Maďar... lebo ste jedni v Ježiši Kristu!“ (Podľa Gal. 3: 28 slobodne)

■ P. G.

ZUZANA BROŽOVÁ

On je

V mojej slabosti
stokrát
ma podporí.

V mojej beznádeji
hviezdičku nádeje
mi pošle.

Pomôže mi
cez nebezpečenstvo,
cez prekážky.

Vieru mi posilňuje
moja dôvera
a vernosť.

Vždy ma povzbudzuje,
znova a znova,
dá mi silu.

On je:
Ježiš.

Zverím sa Naň

V starosti a biede
z mocnela
viera

moja.
Cítila som, že kde
Chodím,

so mnou aj
Ježiš chodí.

Bezmocná, osamotená
zdalo sa
mi,

že sa zrútim.

Mnohokrát zdvihol ma,
vierou
mojou

ma povzbudzoval.
Verím, že
je so mnou.
Na Neho
zverím sa.

V minulých týždňoch sme sa veľa mohli stretnúť so správami o maďarských a slovenských kontaktov. To nie je prekvapiteľné v tom mysle, že medzi dvoma štátmi, ktoré sú členmi Európskeho unia, je hlboký konflikt. Môžeme byť svedkami toho: čo sa týka styk s naším severným susedom.

Keď si berieme vážne tu známu vetu, že Európske unio nielen iba hospodárske spoločenstvo, ale aj pravé spoločenstvo hodnotiek: Tak právom vyplýva z toho otázka: Podľa čoho, podľa akých hodnotiek organizovali dvadsaťdva členských štátov?

Nikdy som neveril tým, ktorí čakali zázrak od unionského členstva, ktorí si mysleli, že zrazu zničia desaťročné, alebo storočné konflikty, a že prechod hraníc sa zjaví v tej – doteraz nedefinovanej európskej identite.

Veľa fráz, málo pravé- s obsahom plné vysvetlenia, veľa argumentiek, málo možností na vychovávanie sa na desaťročných udusených protikladov. Týmto minuli predošlé roky. Bolo by užitočnejšie nad „lietadlových hradov“ budujúc radšej počas storočia vyhorievajú z hlinových

tehiel systematicky znovu stavať skromenejšie, ale istotnejšie budovy.

Keď čítajú milí čitatelia tieto riady, tak môžu sa spýtať: Prečo, načo sú tieto euro-skeptické bedákanie? – Zato, lebo nedebatujeme nad pravosť európskeho myslenia, čím častejšie sa deje, že budujúce členstvo, majú zabezpečiť aj udusujúci zlostami, prichádzajú do brusselských brehov, ešte väčší dôraz dostanú, vyjdú na povrch. Ešte nevidíme istotu nato, že unionské členstvo by znamenalo ozajstné liečivo na predpokladané alebo na pravé historické rany.

Keď vidíme pred sebou demokratické základné zásady, definitívnu právneho štátu, tak samozrejme, môžeme hovoriť o spoločenstve hodnotiek. Ale tak vzplýva tá otázka, že v čom sa rozlišujeme od Spoločných štátov v Amerike? Typickým znakom starého kontinentu bolo vždy: rozličnosť: po sto kilometrov iná a iná národnosť, iný jazyk, iná mentalita.

Odkaz mojej starej mamy

Čo môže byť ten spoločný menovateľ, ktorý by mohol zabudnúť historických traum predošlých storočí?

Podľa národnostnej identity a podľa sociálnej situácii rozličná európska národnosť mala prvý integračný projekt: prijímanie kresťanstva. Vplyv katolíckej cirkvi, náboženstvo ľudí, sila nie vždy a nie všade, ale mohli zvíťaziť nad rozličnými zlostami. Čo sa týka vyvíjania národnostnej identity: reformácia priniesla veľké zmeny: rozšírenia viery reformátov zabezpečila tridsaťročná vojna, ktorá bola počas celej histórii najkrvavejšia a najdlhšia doba a zrážka.

Po minútom storočí tu žijeme vo Východnej strednej európe, skôr v periférii, my: dedičmi – stále menej – lutheranskej reformácii: v malých spoločenstvách, s rozličnými národnostnými tradíciami, s rozličnými duchovnosťami. V našej kolektívnej pamäti ešte žije Trianon, strašnosti druhej svetovej vojny, vysídlenie, výmeny obyvateľstva, straty 1956, komp-

romissia diktatúry. A napriek našich každých debatiach a zvadiach tam žijúcich rozličných prijímajúc spoločne prežitá viera, skúsenosť lutheranskej cirkvi, ktorá inokedy nepriamym mlčaním, inokedy s priamym konfrontačnými, kompromisnými spôsobmi mohla vyhnúť sa ekalabody protikladov. Tieto sú praktické a majestátne formy spoločenstva hodnotiek, ktoré majú veľa úžitiek v dnešnom svete, aj na území slovenských a maďarských kontaktov.

Samozrejme, pobúrili som sa nad kauze Maliny Hedvige. Bol som smutný, keď do Bratislavy navštevovali Maďari, tak insultu dostali, a o Benešdekrétumoch chváľajúcich parlamentom chóre, zdvihnutie Ondreja Hlinka do slovenského národnostného panteonu, ktorý bol katolíkom, a nemal rád evanjelikov. Popritých máme podporiť, aby každý človek vo svojej krajine mohol počuť Božie Slovo na svojej materinskej reči: po-slovensky a po maďarsky, aby tieto spoločenstvá sa ostali a sa obnovili.

Veľmi ľutujem, že slovenský cirkevný zbor v Budapešti, na ulici Rákóczi už nemá, stratil svoj kostol. A dúfam veľmi, že naši farári, ktorí vedia po slovensky, veľakrát aj kážu po slovensky na službách Boží.

Teším sa, že keď tu bol generálny biskup, na návšteve, raz sme mohli spolu večerovať. Zhovárali sme sa jasne, porozumeli sme sa, dorozumeli úmysel jeden druhého. Bolo to ozajstné spoločenstvo hodnotiek, ktoré zosilnila prítomnosť deväťdesiat ročnej starej mamy, ktorá predtým žila v Bratislave, a perfektne sa zhovárala po-nemecky, po-slovensky (a samozrejme po maďarsky).

Keď niekto, tak ona veľa videla z minulého storočia: čo som ja písal o časti kolektívnej pamäti, to je pre ňu bolestná osobná skúsenosť. Jej viera, optimizmus, humor svojich anekdotiek ma zosilnil v tom presvedčení, že naše evanjelické spoločenstvá, na obidvoch stranách hraníc majú veľkú účasť na zmierení napätiek našich štátov. To je odkaz dlhého, veriacieho života. A ja to iba podakovať môžem.

■ G. P.

Lutherfeszt Szárszón

► Folytatás az 1. oldalról

Megosztotta gondolatait a hallgató-sággal Korányi András egyháztörté-
néssz-professzor, az Evangélikus Hit-
tudományi Egyetem rektorhelyet-
tese is.

A résztvevők megtekintették a
Richly Zsolt és Lackfi János nevével

fémjelzett, Luther Márton életéről
szóló rajzfilm első, *Miből lesz a cse-
rebogár* című epizódját. A filmvetí-
tés előtt Fabiny Tamás püspök az al-
kotás folyamatáról beszélgetett
Richly Zsolt rendezővel.

Az ízletes sült malac és csirke el-
fogyasztása után a délután is rendki-
vül gazdag programokat kínált: Nagy
János és Ábel dzsesszfeldolgozásokat
adott elő a reformáció énekeiből,
utánuk pedig a Bohém Ragtime Band,
majd a Pribojszki Mátyás Band állt
a színpadra.

„Haza sem megyek addig, míg az
új sör el nem készül!” – hangzott a
fesztivál mottója. Erről, illetve Luther
Mártonról és a sörfogyasztás kultú-
rájáról adott elő Orosz Gábor Viktor,
az Evangélikus Hittudományi Egye-
tem docense. Utána Bart Dánielnek,
a pannonhalmi apátsági sörfözde
tanácsadójának összefoglalója kö-
vetkezett *Az egyház és a sör* címmel.

Az este folyamán kötetlen beszél-
getések alakultak ki. Az igen kitartók
a napot egy megrepedt söröshordó
utolsó cseppjeinek kimerésével, majd
pedig – Miklósné Székács Judit olva-
sószerkesztő vezetésével – az *Asztali
beszélgetések „18+-os”* idézeteinek
elemzésével töltötték. Megállapít-
hatták azt is: amiről ötszáz évvel
ezelőtt még pironkodva beszélgettek,
az manapság már egyáltalán nem is
olyan veszélyes téma.

■ Szöveg és fotó:
HORVÁTH-BOLLA ZSUZSANNA

► Tíz éve indult el az *Asztali be-
szélgetések* elnevezésű program-
sorozat. Az *Asztali Beszélgeté-
sek Kulturális Alapítvány* ku-
ratoriumának elnökével, az öt-
letgazdával, Galambos Ádám
evangélikus teológussal idé-
zük fel az elmúlt esztendőket
úgy, hogy egy kicsit előre is te-
kintünk.

– Honnan jött az ötlet, hogy egy
ilyenfajta párbeszéd elinduljon?

– Győri származásúként a hittudo-
mányi egyetemre kerülve nagyon
aktív akartam lenni otthoni gyüleke-
zetemben is. Találkoztam gyülekeze-
tem épített nagyságával és létszám-
beli kicsiségével egyaránt. Ekkor az
az ötlet fogalmazódott meg ben-
nem, hogy nem muszáj, hogy az
egyházi tanítás csak a templomfala-
kon belül hangozzon el, hiszen kü-
lönböző formái lehetnek a beszélge-
téseknek, az üzenet továbbadásá-
nak. Így azután világi helyszíneken
társadalmi kérdésekről kezdtünk el
beszélgetni.

Kezdetben a Nyugat-magyarorszá-
gi Egyetem győri nagy campusa
adott ennek otthont. Onnan indult el
a sorozat. Világi és egyházi embere-
ket hívtunk meg azzal a céllal, hogy
olyan kérdéseket vitassanak meg,
amelyeket esetleg másképpen látnak,

talán a világnézetük is különböző –
mégis tudnak ezekről közösen gon-
dolkodni.

– Miért éppen *Asztali beszélgeté-
sek lett az összefoglaló címe* ezeknek
a találkozásoknak?

– A név a lutheri asztali beszélge-
tésekre utal. Luther Márton sokszor
hívta meg otthonába tanítványait, és
ott az asztal mellett nemcsak teoló-
giai témákat boncolgattak, hanem vi-
lági kérdésekkel is foglalkoztak. Azt
gondoltuk, hogy ezeket a beszélgeté-
seket közel ötszáz évvel később is le-
het aktualizálni.

– *Mondana erre példát?*

– 2014-ben, a holokauszt emlék-
évében például György Péter egyete-
mi tanárral és Szabó B. András evan-
gélikus lelkésszel volt egy meghatá-
rozó disputánk, amelyen a holo-
kauszts társadalmi feldolgozásának
lehetőségei voltak a középpontban.
Ferge Zsuzsa szociológussal Gáncs Pé-
ter elnök-püspök úr a mélyszegény-
ségről és a hajléktalanságról folytatott
eszmecsere. Most, a tízéves ünnepi
disputánkon előtekintünk, és a 21.
század etikai lehetőségét, illetve a tár-
sadalmi felépítés lehetőségeit fogjuk
evangélikussal, filozófussal és
teológussal megbeszélni. Így Heller

Az „asztali beszélgetések” műfajának
biblikus gyökerei vannak. A farizeusok
azon botránkoznak meg, hogy Jézus egy
asztalhoz ül a bűnösökkel (Lk 15,2). Ő
egyrészt az „*irgalmasságot akarok,
nem áldozatot*” (Mt 9,13) jegyében
szétfeszíti a hagyományos vallási kere-
teket, másrészt fontos számára a má-
sik ember, akivel párbeszédet folytathat.

A Magyarországi Evangélikus Egy-
ház is beszélgető egyház kíván lenni.
Ennek jegyében formálisan is megie-
lennek közösségi alkalmainkon az
„asztali beszélgetések”, akár gyülekezeti
szeretetvendégség, akár a kulturális
párbeszéd már szinte védjeggyé vált
formájában.

Mindezt ökumenikus módon, sőt
annál is szélesebb körben tesszük, hi-
szen más felekezetekkel, vallásokkal és
általában a másként gondolkodókkal
is párbeszédet folytatunk. E nyitottság
és dialóguskészség jelképe lehet a köz-
ös asztal. (Aligha véletlen, hogy egy-
házunkban ez utóbbi elnevezés a rom-
ák és a nem romák közötti együtt-
élés új gyakorlatára is vonatkozik.)

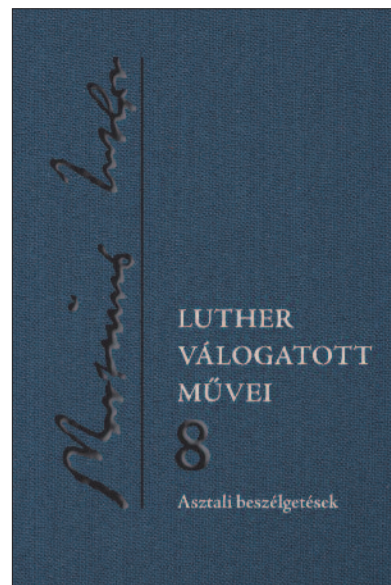
Sok keresztény jogos vágya, hogy
végre megvalósul a közösség az úrva-
csorai asztalnál is.

A földi asztaloknál folytatott be-
szélgetések előkészíthetnek minket
egy eszkatológiai távlatú asztalközös-
ségre. Erről költői formában így vall
Pilinszky János: „Ennél az asztalnál –
Jézus isteni ígérete szerint – nem lesz
többé se ellenség, se barát, se vér sze-
rinti rokonság, se szülő, se feleség.
Mindenki mindenkije lesz minden-
kinek, áthatva az Atya, a Fiú és a
Szentlélek egyetemesen beteljesült
ígéretétől. Ennél az asztalnál minden-
kinek akad egy széks, s mindenki a ma-
ga eleve kijelölt, ezerszer áldott helyé-
re kerül – annyi vita, helycsere és zűr-
zavar után” (*Imádságért*).

Amíg e mennyei asztalközösség
megvalósul, addig is a merev hagyomá-
nyoktól elszakadni képes újítás, a sok-
szor annyira hiányzó párbeszéd, vala-
mint az egészséges derű jegyében új-
ra felfedezhetjük azt a formát, ami Lu-
ther Mártonék wittenbergi otthonában
természetessé vált. A háziasszony,

Lutherék asztalánál

Az *Asztali beszélgetések* című kötet püspöki ajánlása

serfőző – ugyanakkor szellemi társ –
feleség, Bóra Katalin mellett helyet
kaptak ennél az asztalnál a kollégák, a
vendégek és nem utolsósorban a koszt-
os diákok. Többnyire a házigazda
Luther „Milyen újdonság hallatik?”
kérdésére indult el a beszélgetés.

Jó lenne, ha ez a hálózatosság és nyi-
tottság határozná meg mai egyházi éle-
tünket is. Az *Asztali beszélgetések* ol-
vasása belőlünk is előhívhatja a kérdést:
„Milyen újdonság hallatik?”, aminek
nyomán többet tudhatunk meg egy-
másról.

A Magyarországi Evangélikus Egy-
ház reformációi emlékbizottsága által
gondozott sorozat újabb darabját így
lehetne jellemezni: reformáció kö-
nyöktávoltságra.

Történelmi tény, hogy a witten-
bergi diákok közt és Lutherék ottho-
nában szép számmal voltak magyar di-
ákok is. A hazai olvasó bizonyára
örömmel fedezi fel a kötet olvasása so-
rán, hogy abban milyen sokszor sze-
repelemek Magyarországgal kapcsola-
tos utalások.

A legismertebb magyar asztaltárs-
ról, Dévai Bíró Mátyásról szól az
anekdota, amely szerint Budán puska-
poros hordóra kellett ülnie annak bi-
zonyságára, hogy kész a mártíriumra
is (690. oldal).

Arra is találunk adatot, hogy „né-
mely Wittenbergben tanuló magyar di-

ákok kérték, hogy a szentséget két szín
alatt szolgáltatassák ki nekik, de mint-
hogy nem tudtak németül, és nem ér-
tették az úrvacsora szavait, ha néme-
tül hangzottak el, ezért azt kérték, hogy
külön úrvacsorát tartsanak nekik lati-
nul”. Ezt a kérést Luther doktor a gyü-
lekezettől való elkülönülés miatt hatá-
rozottan elutasította (471. oldal).

Az asztalnál téma volt *Mária* ma-
gyar királyné személye, aki udvarában
megengedte az evangélium prédikálá-
sát (670. oldal). Érdekes az az apró rész-
let is, ahol Luther magyar gyümölcsöt
mutat fel „a kertjéből”, amit Magyaror-
szágról hozott neki valaki. Úgy gondol-
ta, hogy ez a mandragóra, amit Ráhel
adott Leának.” (570. oldal)

Egy magyar püspökkel kapcsolatban
súlyos kritikát fogalmaz meg egy ado-
ma, hiszen az illető „a csata előtt így vi-
gasztalta a katonáit: »Kedves vitézeim,
tartsatok ki ma, és legyetek a keresz-
ténység lovagjai; akik ma meghalának,
mindazoknak megígérem, hogy ma
már az Úristennel a mennyben fognak
vacsorázni!» – maga azonban „böjtöt
tartott” (651–652. oldal). Egy helyen pe-
dig saját magyar diákját is bírálja Mar-
tinus doktor, mondván, hogy „minden-
féle furcsa, meghökkentő, ostoba és tel-
jesen fölösleges” kérdéssel halmozta el
őt (480. oldal).

A törökkérdés kapcsán Luther ke-
sereg az Európára lesújtó balsors mi-
att: mivel bűneinkkel gerjesztjük Isten
haragját, „ezért hát jön a török, Isten
büntető vesseje, Magyarországra
nagy, erős sereggel” (545. oldal). Más
alkalommal már reményteljesebb kö-
vetkeztetésre jut, hiszen „Magyaror-
szágon is, ahol pedig török uralom
van, prédikálják az evangéliumot”
(661. oldal).

Kívánjuk, hogy 2014 Magyaror-
szágán is prédikálják az evangéliumot
– és olvassák Luthert.

Budapest–Győr, 2014. reformáció
havában

DR. FABINY TAMÁS püspök,
a reformációi emlékbizottság elnöke
GÁNCIS PÉTER elnök-püspök
SZEMEREI JÁNOS püspök

Tíz év asztalok mellett

Beszélgetés Galambos Ádámval

Ágnes, Hankiss Elemér és Jutta Haus-
mann lesz a Petőfi Irodalmi Múzeum-
ban a vendégünk.

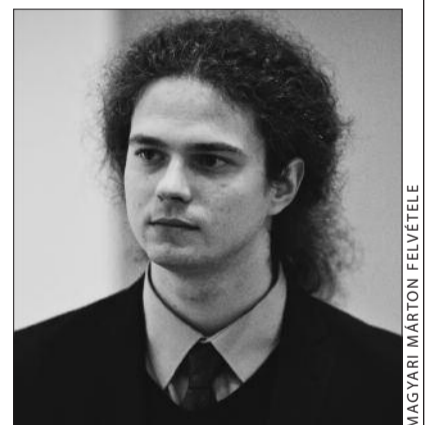
– Ezek az alkalmak – gondolok itt
elsősorban a kiállításokra – túlnöt-
tek határainkon is. Nemcsak hogy az
egyház határain, de országunk hatá-
rain is.

– Nagy öröm számomra, hogy
eljutottunk kiállításainkkal egy olyan
színpadra, mely nemcsak itthon, de
külföldön is képviselhető. *Ámos Im-
re és a 20. század* című kiállításunkat
Berlinben is bemutattuk, és látható
volt Dunaszerdahelyen, illetve Var-
sóban, a Zsidó Történelmi Intézet-
ben. Egyúttal megjelentettük len-
gyelül is azt az albumot, aminek az
érdekessége, hogy a holokauszt kér-
désében lengyel nyelven ez az első
magyar vonatkozású album. Ezt a ki-
állításunkat november 9-én, a kris-
tályéjszaka napján Wrocławban, a
vály zsinagóga épületében fogjuk
megnyitni. Azon a napon gyűjtöttük
fel Wrocław másik zsinagógáját.
Ezen az emléknapon nemcsak a vá-
ros, de egész Lengyelország promi-
nens személyei jelen vannak. Ezért is
megtisztelő számunkra, hogy a len-
gyel társkurátor a mi kiállításunkat
választotta erre az alkalomra.

– Hogyan fogadják az emberek
ezeket a beszélgetéseket, kiállításokat?
Érdeklődők inkább egyházi részről
jönnek, vagy pedig azoknak a tanít-
ványi köréből, akik résztvevői a dis-
putáknak?

– Ezek a rendezvények elsősorban
az értelmiséghez szólnak. Nagy örö-
münkre sok egyetemista látogatja
alkalmainkat. Elsősorban nem az
egyházból jönnek az érdeklődők, és
nem is feltétlenül az előadók tanítvá-
nyai, sokkal inkább olyanok jönnek
el, akik egyrészt kíváncsiak arra,
hogy mit mond a meghívott előadó,
másrészt kíváncsiak arra, hogy mi az
egyház válasza a felvetett kérdésre.
Hogyan fogalmazza meg a válaszát,
és ugyanakkor hogyan éli ezt meg,
hogyan teszi úgymond láthatóvá.

Ezért is tartjuk fontosnak azt,
hogy rendezvényeinket ne egyházi in-
gatlanokban, hanem többek között
például a Petőfi Irodalmi Múzeum-
ban, a Ludwig Múzeumban vagy
más reprezentatív helyen tartsuk.
Ugyanis oda inkább eljönnek olyanok
is, akik a templomi környezetbe nem
jőnének el. Az a fajta közelség,
amit ilyenkor létre tudunk hozni, ép-
pen azoknak ad lehetőséget az egy-
ház gondolkodásának megismerésé-

MAGYARI MÁRTON FELVÉTELE

re, akik alapvetően kíváncsiak rá,
mégsem volt módjuk még találko-
zni vele.

– Mik az elkövetkező időszak ter-
veit?

– A disputákat tovább szeretnénk
folytatni. Örömmel mondom, hogy
immár több mint háromszáz dispu-
tát folytattunk le a tíz év alatt, ezen-
kívül kiállításaink, illetve kiadványa-
ink útján próbáljuk ezt a párbeszédet
a továbbiakban is képviselni. Abban
bízunk, hogy ez nemcsak az egyház-
nak tesz jót, hanem példát is mutat
arra, hogy olyanok is egy asztalhoz
tudnak ülni, akik máskor, más környe-
zetben esetleg nem. Így meg tudják
mutatni, hogy nemcsak pártpolitika
mentén lehet disputákat folytatni,
hanem a napi pártpolitika fölé helye-
zett etikai beszélgetések is létrehoz-
hatók a mai Magyarországon.

■ NAGY LÁSZLÓ

„Sasnak körme között” – számóca

Széljegyzet egy eperjesi konferenciához

▶ Amit az alábbiakban közreadok, nem hasonlítható a hagyományos konferenciabeszámoló többnyire merev protokollműfajához, amelynek íróját valóságilag megkötözi a „jaj, csak senkit ki ne hagyjak” görcsös kényszere. Inkább hangulatjelentés ez egy meteorológiai szempontból téliesen dideregő, de hangulatában a „fraternitások” – régies magyarsággal „testvérületek” – korát idéző tudományos tanácskozásról, amely a *Reformációtól az egyházalapításig* címet viselte, s amelyet az elmúlt hét végén a szepesváraljai zsinat négy századik évfordulója alkalmából tartottak.

A SZERZŐ FELVÉTELEI

A helyszín a szlovákiai Eperjes, a *Confessio pentapolitanának*, vagyis az *Ötvárosi hitvallásnak*, a felvidéki evangélikusok e fontos hit- és tanvédelmi iratának egyik városa volt; a konferencia a helyi egyetem és a kelet-szlovákiai egyházkerület közös rendezésében, magyar és szlovák anyanyelvű előadókkal zajlott.

Helyszínül – bevált, sokunknak kedves helyi szokás szerint – az 1667-ben alapított evangélikus kollégium gyönyörű díszterme szolgált, amelynek a freskók és a régi-könyv-illat mellett egy 19. századi, ritka szépségű harmónium a legfőbb ékessége (*képiünkön*). Csak azt sajnáltam, hogy a zene nem szerepelt a gazdag programban – nem akármilyen élmény lehet egy ilyen, talán már *Kossuth* eperjesi diákeveit bezenegő hangszer kíséretével együtt énekelni, néhány nappal a reformáció emlékünnepe előtt.

De még így, zene nélkül is bőven akadtak e két napban megrendítő pillanatok. Láthattuk a Felvidék egyik legjelesebb evangélikus reformátora, *Stephanus Xylander* kalligrafikus kézírását, hallhattunk számos tanúságtételt a régió ágostai hitvallású teológusainak küzdelmeiről.

Ahogy a Szepességben keletkezett, de az egykori Sáros vármegye területére, így Eperjesre is érvényes *Hain*-krónikában olvashatjuk: „De hogy ő királyi felsége (I. Rudolf), legkegyelmesebb urunk azt követelje tőlünk parancsában, hogy templomainkat, kolostorainkat és kórházunkat és minden egyházi vagyonunkat átadjuk, lelkipásztorainkat elűzzük, és végül Isten egyedül üdvözítő igéjéről és ágostai hitvallásunkról lemondjunk, a legcsekélyebbet sem vagyunk hajlandók tenni.”

E hősiességek mellett (amelyeket ezúttal nem idéztek ugyan, de a szepesváraljai zsinat előkészítésében komoly szerepük volt!) sokunkat mélyen megérintett a wittenbergi egyetem 1568. február 17-én eltemetett magyar diákjának, egy bizonyos *Ge-*

orgius Torda Epperiensisnek, azaz *Eperjesi Torda Györgynek* a sorsa is, akit vándoréaiki éveiben hazájától távol ért a halál... S az ő nevének latinított változata révén elérkeztünk mondanivalónk lényegéhez.

Eperjes városát a monda szerint *II. (Vak) Béla* királyunk alapította 1132-ben, és a környék epermezőiről nevezte el. Ezek az „örök epermezők” azonban csak a város két latin nevében, a *Fragopolisban* és az *Eperissinumban* köszönnek vissza, a német *Preschau* és a szlovák *Prešov* névből ellenben, az egykori jelentést megsemmisítő módon, teljesen eltűntek! Ez a gyümölcs egyébként a város két címerében is felbukkan, igazán jól látható és valóban üzenetértékű módon az 1548-as változatban, amelyet *I. Ferdinánd* adományozott a városnak. Itt egy sasmadár – a heraldikában a kegyesség és az okosság jelképe – tart éles körmei között egy érett gyümölcsökkel teli számócaszalat (*képiünkön*).

Mégis, bármilyen tudománytalanok, netán egyénieskedőnek tűnjék is, nem tudom elhallgatni saját olvasatomat. Eszerint ez a szépséges, a zordon madár szorításában fogva tartott gyümölcs (bár a Habsburg-megrendelésre dolgozó festőnek ez eszébe sem jutott!) nem más, mint a sok kínlás-küszködés által megérlelt eperjesi (és általában felvidéki) reformáció. Amely a Habsburg-ellenreformáció idején pontosan így, „sasnak körme között” próbált továbbra is gyümölcsöt hozni, Isten igéjének jó illatával ékeskedő, erős gyökérezetű növény maradni...

Ha viszont az evangélikus egyháztól száztíz esztendőre elvett s csak 1783-ban feltámadt eperjesi evangélikus kollégiumra, erre a napjainkban újra virágzó és gyümölcsöző intézményre gondolunk, rendhagyó címetani magyarázatunk már nem is tűnik olyan képtelenségnek. Mint ahogyan nem bosszúságot, hanem örömet keltett bennünk, konferenciázókban az is, amikor a tanácskozás második napján át kellett engednünk a dísztermet az evangélikus gimnázium szalagavatóra készülő diákjainak, *Thököly Imre*, az evangélikus fejedelem és *Gyöngyösi István* költő, a korai kuruc időszak költőkrónikása mai diaktársainak.

Végül, az eprészéstől már elszakadva, de a késő őszi Eperjes utcáin jártunkban-keltünkben arra is kegyelettel emlékezhettünk, hogy 1956 egyik evangélikus hőse és mártírja, *Maléter Pál* ebben a városban, a vallásszabadság egyik északkeleti végvárában látta meg a napvilágot.

■ PETRÓCZI ÉVA

A reformáció kultúrája W

■ PETRÓCZI ÉVA

2014 júliusában a reformáció bölcsőhelyén, Wittenbergben tanyáztam, s most hol komoly, hol játékos barátságaimból, tapasztalataimból s az azok során gyűjtögetett képanyagból építem fel mondandómat.

Bemelegítésül indítsunk a könnyedebb oldalról.

Még a rangos német könyvesboltlátozó, a *Thalia* wittenbergi fiókja sem csak komoly, főleg *Luther*, *Melanchthon* és a *Cranachok* személyéhez kötődő szak- és idegenvezetői kiadványokat kínál, hanem többek között *Karin Jäckel* női regényét, *A reformátor asszonyát*, továbbá egy reformációs kvízzjátékot, *Martin Luther* és *Katharina von Bora* arcképével ékes kávé-, teáscsészéket és regeliző-alátéteket is. Csatoljunk most néhány további kiegészítést a Luther korát és a reformáció szellemiségét idéző bohóságok sorához.

Lutheránus derű

Az első: az 1994-től a *Wittenberger Stadtfest* keretében hagyományosan június 11–12-én megrendezett *Luthers Hochzeit* – Luther esküvője. Ez egy kétnapos – természetesen kosztümös – ünnepe sorozat, amelynek tiszteletére, talán mondanom sem kellene, söralátét is készült. Ez még az NDK (Német Demokratikus Köztársaság) címzetű rémálomból való ébredés első időszakának egyik, a lelki felszabadultságot jól jelző eseménye volt.

Ami a reformáció korának elég ritkán emlegetett derűjét, esetleg kifejezetten humoros ábrázolását illeti, ebből először 1990-ben kaptam mulatságos leckét, amikor a Magyar Televízió megbízásából lefordítottam az angol *Bamber Gascoigne A keresztyények* című, tizenkétórás ötven perces művelődés- és egyháztörténeti sorozatát, benne több kulcsfontosságú reformációs epizóddal.

Gascoigne – filmjének, továbbá a belőle készült könyvnek a tanúsága szerint – soha nem volt ateista, legfeljebb hol egészen, hol egy kicsit túlzóan „flippant”, azaz pimaszkodó anglikán úriember. Az exszert Luther és az exapáca *Katharina* házasságát azonban ellenállhatatlanul mulatságosan (nem maró gúnnyal, hanem szeretetteljes csipkelődéssel) kommentálta. E részlet lényege: *Luthert* két, házastársi ágyuk párnáján pihenő copf és az állandósult pelenkaszag ébresztette rá arra, hogy immáron nem kolostorlakó, hanem férj és családapa.

Ahogy *A házasságról* című munkájában, az *Ész és a Hit* párbeszédében olvashatjuk: „Az *Ész* ezt mondja: »Miért kéne nekem gyermeket dajkálnom, pelenkát mosnom, ágyat vetnem, búzt szagolnom, virasztanom, gyermekem... ótvárát, himlőjét gyógyítanom? Jobban járok, ha magányos maradok, csendes és gondtalan életem élek. Papnak állok vagy apácának, s a gyermekeimet is erre biztatom majd.« A *Keresztyén Hit* így felel: »Az apa kinyitja szemét, rátekin ezekre a kicsiny, taszító és megvetett dolgokra, s tudja, hogy az isteni jóváhagyás úgy tekint ezekre, mint aranyra és ezüstre. Isten az ő anygalaival és teremtményeivel együtt mosolyra fakad, de nem azért, mert az apa kimosta a pelenkákat, hanem azért, mert hit által tette.«

És itt jön az első kis zsurnalisztikai tanúság: ha már a hitben élő embereket, különösen a díszítetéstől idegenkedő protestánsokat a kez-

detektől egészen máig oly sokan vádolták és vádolják fantáziátlansággal, sötétlansággal, a humor és az egészséges életöröm teljes hiányával, akkor legalább mi próbáljunk meg nem rájátszani ezekre a – gyakran sajnos nem egészen alaptalan – kritikákra. Ha maga *Luther* merészelt egyszerű hitet sugározni és finoman önironikus, humoros lenni, akkor bátran vállalhatjuk mi is szövegeink savát-borsát! Vagyis: amikor és ahol a téma lehetővé teszi, nyugodtan engedjünk be írásainkba legalább egy csipetnyi derűt, természetesen nem erőltetett stílusban, hanem elegáns mérték-tartással.

Erre egyszer jómagam nem is publicistaként, hanem költőként tettem kísérletet, 2000 nyarán, első wittenbergi látogatásom alkalmával, az idősebbik *Cranach* képei, különösen reformátor- és wittenbergi polgár-polgárosszony portréi kapcsán. E gyakran prémszegélyes köpenyű urakat asszonyosságokat szemlélve – a most éppen átépítés alatt álló városi templomban – óhatatlanul eszembe jutott: vajon ezek a kegyes és méltóságteljes polgárok és polgárosszonyok hogyan élték meg a szerelmet?

Frivol utóirat, Cranach képeihez
Nem szörme, se prém,
kopár vacogás a szegély:
hogy fájznak a drága köpenyben –
csak nappalakra szól az ecset;
milyen lehelte,
vászna tiltott gyümölcse,
wittenbergi éj?

Ez a kérdés, ha nem is éppen poétikus formában, a mai városvezetés számára sem közömbös. Olyannyira nem, hogy a már húsz esztendeje elkezdett *Martin Luther–Katharina Bora*-esküvőket évről évre új elemekkel gazdagítják. Ez idén például a felnőtt korú *Katja Wartmann* és *Arne Lietz* mellett egy szép kis tizenéves pár, *Josefine Hein* és *Fabian Mathes* is eljátszotta a mátkapár szerepét, hogy az ifjabb generációkat is közelebb vigyék a reformáció kezdeteinek világához.

Mi tagadás, ezeknek az ünnepi napoknak van egy kis „panem et circenses” jellegük, ugyanakkor a korabeli zene színét-javát, a wittenbergi céhek

és az egyetem történetét, sőt *Luther* baráti körét is megismerhetik ezzel a játékos módszerrel az érdeklődők, továbbá a szász fejedelmi udvart.

S ha már ennél a témánál időzünk, lássunk néhány további, ékes-éktelen példát a reformáció „piactéri” megjelenítésére, amelynek olykor-olykor határozott „bóvli” jellege is lehet, de ugyanakkor a ma emberéhez mégiscsak közelebb hoz egy távoli és megfoghatatlan témát.

A városban természetesen kapható *Martin- és Katharina*-címkés gyomorkeserű, s egy elegáns selyemsál-, selyemruhabolt közepén is *Luther*-szobrocska adja áldását a cifrálnak vágyó hölgyekre. A *Luther* házasságkötését felidéző kampánymozzanatok közül viszont a *Cranach*-ház melletti serfözde és exkluzív söröző említendő, ahol pityókás (vagy józan, de ez ritkább) állapotban a nagybetűs *Reformátor* és felesége kartonfiguráján kikukucskálva lehet fényképezkedni. Ottjártunkkor éppen egy népes és multikulteri atlantai csoport tolongott, hogy fejét kidugja *Martin* és *Katharina* kartontestén, az arcnak kihagyott lyuk helyén. (Én ebben az esetben legalább a Bibliát kihagytam volna *Márton* nagytiszteletű úr kezéből. Elvégre az izléstelenségnek is van határa!)

Végül említsük meg a reformáció körüli bohóckodások talán legképtelenebb példáját: egy *Luther* és *Melanchthon* méltóságteljes szobrától kőhajításnyira éktelenkedő hamburgerplakátot; az éték természetesen a *Wittenburger* névre hallgat. Hiába, nemcsak az emberi vállalások mértéke – mint a reformációé – végtelen, hanem az emberi igénytelenség is!

Szinkrón és diakrón

De most – immáron elkomolyodva – lépünk be a *Melanchthon* Múzeum falai közé, ahol voltaképpen két kiállítás nézhettem meg. *Wittenberg* 16. századi „magister perpetuusának”, a magyar peregrinusok egyik fő gyámolítójának, lelki nevelőapjának, számos esetben szállás- és kosztadójának életét, munkásságát (s egyben a wittenbergi magyar coetusét, azaz diákközösségét is!) két társadalmi-kulturális regiszterben

Az esti kérdés

■ PÁTKAI RÓBERT

Meglepő, de így van: az életről gondolkozó ember mindig a halálba ütközik bele. Idősebb korban ez természetes. Ha előbb nem, a hatvanadik életéven felül szinte váratlanul, hirtelen zuhan az egyéni látóhatárra a halál tudata. A távoli fogalomból személyes, érintésközelbe jött valóság lesz.

Fiatalabb korban a halál gondolata mintegy a magasban lebeg, távol felhőként, amely alatt élünk. A felhő aztán az emberélet harmadik harmadában valamikor leszál. Először csak szűkebbre szorítja a lehetőségek határait, később annyira körülvesz, hogy az idős ember lépésről lépésre benne jár. Ez az az idő, amikor az idős szülők egymás után kilépnek életünk-ből, az élet jó – bár nem fájdalommentes – rendje szerint.

Azt nem lehet mondani, hogy a halál közelségének tudata állandó fájdalmas érzést hozna magával; jelenléte azonban jellemző az emberi élet utolsó harmadában.

A mulandóság nem egyéni vonatkozásban adja élenk a leggyötrőbb kérdést. A földi élet elmúlását mint a mindenség és az élet szerkezetéből folyó sorost gondolatban – kényszerű beletörődéssel – el lehet fogadni. Elviselhetetlenebb az átfogó, az egyetemes látvány.

Babits Mihály huszonhét éves korában a szépségek városában (Velenében) írta az *Esti kérdést*. Az ötvenhárom sor egyetlen sodró mondat, amely a mulandóság ki nem mondott gyötrelmében a világ és az élet hiabavalóságát énekli: „csupa szépség közt és gyönyörben járván / mégis csak arra fogsz gondolni gyáván: / ez a sok szépség mind mire való? / mégis csak arra fogsz gondolni árván: / minek a selymes víz, a tarka márvány? / (...) / miért a végét nem lelő idő? / vagy vedd példának a piciny fűszálat: / miért nő a fű, hogyha majd leszárad? / miért szárad le, hogyha újra nő?

A mulandóság nem önmagában válik itt megfejthetlenné az ismétlődésben. A keletkezés és elmúlás végtelennek tetsző körforgása egyszerű veti fel az egyéni élet és az egész lét értelmének kérdését. S minél szebb, boldogabb a pillanat, amelybe ez az alkonyati kérdés belehasít, annál fájdalmasabb és kínzóbb a mulandóság lehelete.

Csak a gondolkodó, tudatos fő találkozik az „esti kérdéssel”. Az emberek milliói, az „egyszerűek” nem élik át, mert nem töprengenek az élet és a halál összefüggéseiben, az elmúlás szakadatlan folytonosságán. Talán jó is, hogy így van.

Az élet ellenségéből olykor hön óhajtott baráttá válik a halál. Kívánatosabb az életnél. Fájdalmas, gyógyíthatatlan betegségben szenvedők, késő öregség terhei alatt roskadozók közül sokan ismerik ezt az érzést. Az élet vége felé hívogatóan nyílnak meg a sötét kapuk, mert a test és a lélek óhajja a végső pihenést, mint fáradt ember az esti lefekvést.

Ebben a helyzetben a vallási kegyesség vagy éppen a társadalmi tradíció általában azt várja el, hogy „mindenáron” az élet továbbmentését kell gyakorolni, elősegíteni. Magam azt mondom – a családi múltamban tapasztalt történés alapján (is) –: az őszi hullás előtti faleveleket nem lenne természetes ragasztóval odaerősíteni az ágakhoz. Az élet természetes, jó rendje az életből való kilépés, az Isten hazahívó szavaira való engedelmes rábólintás.

BABITS MIHÁLY: ESTI KÉRDÉS

*Midőn az est, e lágyan takaró
fekete, síma bársonytakaró,
melyet terít egy óriási dajka,
a féltett földet lassan eltakarja
s oly óvatossan, hogy minden fűszál
lágy leple alatt egyenesen áll
és nem kap a virágok szirma ráncot
s a hímes lepke kényes, dupla szárnyán
nem veszi a szívárványos zománcot
és úgy pihennek e lepelnék árnyán,
e könnyű, síma, bársonyos lepelnék,
hogy nem is érzik e lepelt tehernek:
olyankor bárhol járj a nagyvilágban,
vagy otthon ülhetsz barna, bús szobádban,
vagy kávéházban bámézan vigyázd,
hogy gyújtják sorban a napfényű gázt;
vagy járadsz, domb oldalán, ebekkel
nézzed a lombon át a lusta holdat;
vagy országúton, melyet por lepett el,
álmos kocsisod bóbiskolva hajthat;
vagy a hajónak ingó padlatán
szédülj, vagy a vonatnak pamlagán;
vagy idegen várost bolygván keresztül
állj meg a sarkokon csodálni restül
a távol utcák hosszú fonalát,
az utcalángok kettős vonalát;
vagy épp a vízi városban, a Riván,
hol lángot apróz matt opáltükrök,
merengj a messze multba visszaráván,
melynek emléke édesen gyötör,
elmúlt korodba, mely miként a bűvös
lámpának képe van is már, de nincs is,
melynek emléke sohse lehet hűvös,
melynek emléke teher is, de kincs is:
ott emlékektől terhes fejedet
a márványföldnek elcsüggesztheted:
csupa szépség közt és gyönyörben járván
mégis csak arra fogsz gondolni gyáván:
ez a sok szépség mind mire való?
mégis csak arra fogsz gondolni árván:
minek a selymes víz, a tarka márvány?
minek az est, e szárnyas takaró?
miért a dombok és miért a lombok
s a tenger, melybe nem vet magvető?
minek az árok, minek az apályok
s a felhők, e bús Danaida-lányok
s a nap, ez égő szififuszi kő?
miért az emlékek, miért a multak?
miért a lámpák és miért a holdak?
miért a végét nem lelő idő?
vagy vedd példának a piciny fűszálat:
miért nő a fű, hogyha majd leszárad?
miért szárad le, hogyha újra nő?*

A kérdés másik oldala az, hogy a testi és lelki erő teljes birtokában, emberi számítás szerint még sok hátralevő év tudatában is lehet vágyottá a halál. Olyankor történhet ez, amikor valaki számára üressé válik az élet, mert elvesztette azt, aki vagy ami élete legtöbb örömét jelentette – legyen az személy vagy hivatás, esetleg haza. További élete érzelmi tekintetben, öntudata megvilágításában már csak tengődés, állandó hiányérzet a beteljesülés reménye nélkül.

Korunk gondolkodása szétfoszlatta a maradék illúziókat is az emberi élet önmagában való értelméről. Mintapéldásként Albert Camus fogalmazta meg közismertté vált írásában, a *Szizüphosz mítoszában*. „Visszatérése közben, ebben a szünetben érdekel engem Szizüphosz... Látom ezt az embert leereszkedni nehéz, de egyforma léptekkel a szenvedéshez, amely sohasem ér véget... Ha ez a mítosz tragikus, ez azért van, mert hőse tudatos. Valóban hol volna a szenvedése, ha minden lépésnél

éltetné a siker reménye... Ebben a kényes pillanatban, amikor élete felé fordul az ember, a sziklájához közelítő Szizüphosz elgondolkodik azon az összefüggéstelen cselekménysorozaton, amely az ő saját maga alkotja sorsa lesz, amelyet emlékezetének pillantása forraszt egybe, és amelyre nemsokára halála üt pecsétet... A magaslakok felé törő küzdelem egymaga elég ahhoz, hogy megtöltsse az emberi szívet. Boldognak kell képzelnünk Szizüphoszt.”

Camus leírása nyomán Szizüphosz egyetemes érvényű jelképpé válik szemünkben. Az újra és újra visszagördülő kő az emberélet során kitűzött egy-egy boldog célnak is mintája.

A fiatal még úgy véli: amikor elérí céljait, elvégzi iskoláit, álláshoz jut, megtalálja szerelmes társát, akkor kiteljesedik az élete. Hamarosan rá kell jönnie azonban, hogy a „kő” ismét visszahullott a mélybe, új cél, új remény keletkezik, míg ismét kiderül, hogy az emberi életben nincs maradandó beteljesülés, csúcs, csak az örök küzdelem a ritkán és rövid időre elérhető boldogsáigért.

Nem marad más az embernek, mint a küzdelem, a hiábavaló törekvés a hősiességre, a küzdelem szépsége. Itt van Camus találkozása a madáchi végső mondattal, csak persze a modern, Isten nélküli világ zárt gömbjében, ahol transzcendens reménység sem segíthet a végzetlenség, értelmetlen emberi sorson.

Nem mindegy, hogy ez a küzdelem egy-egy emberi életben mire irányul, miféle tartalommal telített, miért zajlik: a pusztá önfenntartásért-e, mint ma is száz- és százmilliók esetében a világon; vagy jobb életkörülmények között különböző önös célokért, vagy pedig egy élethivatás megigéztettségéért annak betöltéséért? Vagy egyszerűen néhány szeretett emberért, mint ahogy anyák millióinak életét betölti, hogy a gyermekeikért élnek.

Lehet az életben vívott küzdelem célja nemes vagy alantasabb, ez alapján véve nem változtat azon a tényen, hogy adva van a születés révén egy emberi élet, amelyet folytatni kell a halálig, és közben azzal vagyunk elfoglalva, amit ez az élet nyújt. Örgetjük azt a külön, páratlan követ, amelyre a nevünk van felírva, s ez a kő magában foglalja kinek-kinek a sajátos sorsát.

Gondolatmenetünkben ehhez a ponthez érkezve megállapíthatjuk, hogy a küzdelem, az erőfeszítés lehet az emberi élet *tartalmának* tekinteni, de *értelmének, céljának* nem nevezhető. Tragikus hősként vállalhatja az ember a küzdelem céltalanul is, bátran, de az élet értelmét kereső töprengő kérdésre maga a küzdelem nem megnyugtató válasz.

Ez a reális látás az emberi életéről csupán annyi kiegészítésre szorul,

hogy még a legküzdelmesebb élet-sors is tartalmaz szépségeket és örömeket. Ezek a rózsaszirmok az emberélet tövises útján, s a legtöbb embernek elegendő motívumot, indítékot jelentenek az élet élésére. Ehhez kapcsolódik az élet belső természetéhez tartozó ösztönös élni vágyás.

Az életősztön és az élet elszórt örömei elfedik a végső kérdéseken nem töprengő ember előtt az élet értelmének hiányát. Az életműködések mechanizmusa, az ösztönös élet-igenlés és az élet pihenőpadjain töltött szép percek messze elegendők ahhoz, hogy éljünk – különösebb belső megfontolás nélkül.

Viszont ezek után is marad a tatongó kérdés: miért a szenvedés? Miért éppen az én anyám vagy apám, aki pedig olyan jó ember, miért ő megy át a szenvedések tüzein?

Ahogy a bibliai Jób esetében (Jób 31,35–36) sem érkezett erre válasz, mi sem kapunk választ a szenvedés kérdéseire. Az isteni gondviselés számunkra érthetetlen ellentmondására nincs egyértelmű felelet. De végigmehetünk – talán Jób könyvének segítségével is – azon a lelki történésen, amelyet a Jób-költemény dramatikusan ábrázol. S eljutunk addig, hogy elnémul vádló, felelősségre vonó, kérdező szavunk Istennel szemben, meghajlunk a Mindenható titokzatosan szövődő kormányzása előtt. És közben megtapasztaljuk a szenvedés, a sorscsapások között *egyidejűleg* az ő gondoskodó szeretetét, amelynek számtalan valóságos jelét ámulva figyelhetjük meg életünk mélypontjain.

Ebben a megfordított helyzetben, amikor már nem mi vádoljuk öt életsorsunkért, hanem meghajlunk előtte, bekövetkezhet az ő szabad irgalmából szerető jelenlétének megtapasztalása. A sorsunk, a szenvedés miértje nem kapnak feleletet, de elcsitulnak a mindenható, kegyelmes Istennel való személyes találkozásban. Isten, a mindenható szeretet – a történelemben, az életben tapasztalt ellenére is – egyszerű és páratlan élelet adott minden embernek. Mindenkié saját élethelyzetében kell helytállnia a haláláig.

A keresztény hit nem az élet „értelméről” tud, hanem arról a rendeltetéséről, amelyet úgy tölt be, ha a szeretet vezeti, hogy másokat is örömhöz segítsen nagyobb részt küzdelmes életükben, és javára legyen az emberi közösségeknek. Erre eljutnak az „anonim keresztények” is, akik ezt a feladatot Krisztus nélkül vállalják. *Németh László* utolsó regénye, az *Irgalom* szépen fejezi ki, hogy az esendő ember iránti irgalom az igazi emberi magatartás. A halálán áttörő keresztény reménység az így folytatott földi életnek végső távlatot ad. De ez a távlat megint nem egy tantételt kínál, nem választ nem nyújt kíváncsi és kínzó kérdéseinkre, hanem visszavezet Istenhez.

Ezen gondolataimat egy jó barátommal való beszélgetés után írom. Feljajdult benne a panasz, kitört belőle is a méltóság, a fájdalom és a tanácsatlanság kiáltása. Távlaltba állított válaszkiejtésem végső tanulsága az, hogy a hiteles válasz Istentől jön. Atól, aki emberközeli tette velünk való törődésének szándékát – Jézus Krisztusban.

A szerző az Egyesült Angol Nyelvű Evangélikus Egyház nyugalmazott püspöke (London)

NAPPOS OLDAL

Szerkesztette: BODA ZSUZSA

Földikutya

Nem ugat, nem csóválja a farkát sem, rendszertanilag semmi köze a kutyákhoz. A földikutya egy hazánkban már sajnos nagyon megritkult, föld alatt élő, érdekes életmódú rágcsáló.

Patkány nagyságú, hengeres testű, tömzsi, rövid lábú állat.

Koponyája széles és lapos, szemei teljesen visszafejlődtek, a bőr alatt vannak – szegény földikutya gyakorlatilag vak.

Nincsenek fülkagylói sem, hiszen ezek csak akadályoznák, amikor ideoda futkos a föld alatti folyosókon. Fogai viszont nagyok, erősek, előre-állók. A feje oldalán sorba rendező-

MESÉLNEK AZ ÁLLATOK

dött, tíz-tíz milliméter hosszú érzékelő szőrszálak vannak.

A földikutya a Balkánon, a Közéle-Keleten és Kelet-Európa sztyepp jellegű területein elterjedt. Hazánk ennek határán helyezkedik el. Itthon korábban gyakori volt a keleti országrészben, mára sajnos nagyon megfogyott. Mindössze néhány elszigetelt állománya ismert.

A felszínre csak nagyon ritkán jön. Járatait a felszín közelében, de akár két méter mélyen is készíti. Ezek teljes hossza elérheti a száz métert is.

A föld lazításához erős metszőfogait használja. A felszínen megjelenő túrási a vakondéra emlékeztetnek, de nagyobbak, és durvább rögből állnak.

Kedveli a löszös és homoktalajokat, a sztyepp jellegű részeket, ahol könnyebben készítheti föld alatti folyosóit. Ezekből kamrák nyílnak – az egyikben van az állat fészke, vacska, egy másikban az ürülékét helyezi el.

A járatokban könnyen és gyorsan mozog, a tájékozódásban kitűnő hallása és szaglása segíti.

Növényevő. Gyökereket, gumókat, rizómákat rágszál, de lehúzza a növények zöld részeit is. Amíg gyakori volt, és felbukkant kertekben is, az emberek haragudtak rá, és pusztították, mert a hagymát és a sárgarépat is megdézsmálta.

Párási ideje a tél végére és a kora tavaszi időszakra esik, a nőstények három-négy kölyöknek adnak életet.

A földikutya ma egyike hazánk legveszélyeztetettebb állatfajainak, így fokozottan védett. Természetvédelmi értéke ötszáz ezer forint.

■ SCHMIDT EGON

Kérdések

1. Mit gondolsz, milyen súlyú egy földikutya?
2. Mennyi a nőstény vemhességi ideje?
3. Meddig szopnak a kicsinyek?

Válaszok:
1. 140–220 gramm.
2. körülbelül egy hónap.
3. három héttől.

Különleges bibliai utazások

► Mostani hatrészes sorozatunkban különleges bibliai utazásokat elevenitünk fel. Mindegyik történethez egy-egy rejtvény is tartozik. A helyes megfejtéseket összegyűjtve, mind a hatot együtt küldjétek el december 9-éig szerkesztőségünk címére (1085 Budapest, Üllői út 24.). A borítékra írjátok rá: Gyermekvár.

GYERMEKVÁR

4.

A fáraó uralma alatt a zsidóknak nagyon sokat kellett dolgozniuk. Szigorúan bántak velük, mert nem akarták, hogy fellázadjanak. Rabszolgamunkájuk nélkül ugyanis az egyiptomiak nagy bajban lettek volna.

Az Úr azonban elhatározta, hogy megszabadítja népét az elnyomás alól. Mózeset választotta ki a feladatra, hogy kivezesse a zsidókat Egyiptomból Kánaán földjére.

A fáraó természetesen nem akarta elengedni a népet, ezért az Úr tíz csapást küldött az egyiptomiakra. Az utolsó után a fáraó megtört, és végül beleegyezett, hogy a zsidók elmenjenek. Ők pedig sietve összekapoltak, és Mózes vezetésével elindultak.

Már több napja vándoroltak, amikor a fáraó rádöbent: nagy hibát követett el, amikor elengedte a népet. Mérgében befogatott harci kocsijába, és hadseregével együtt a zsidók nyomába eredt. Az Úr azonban erről is tudott.

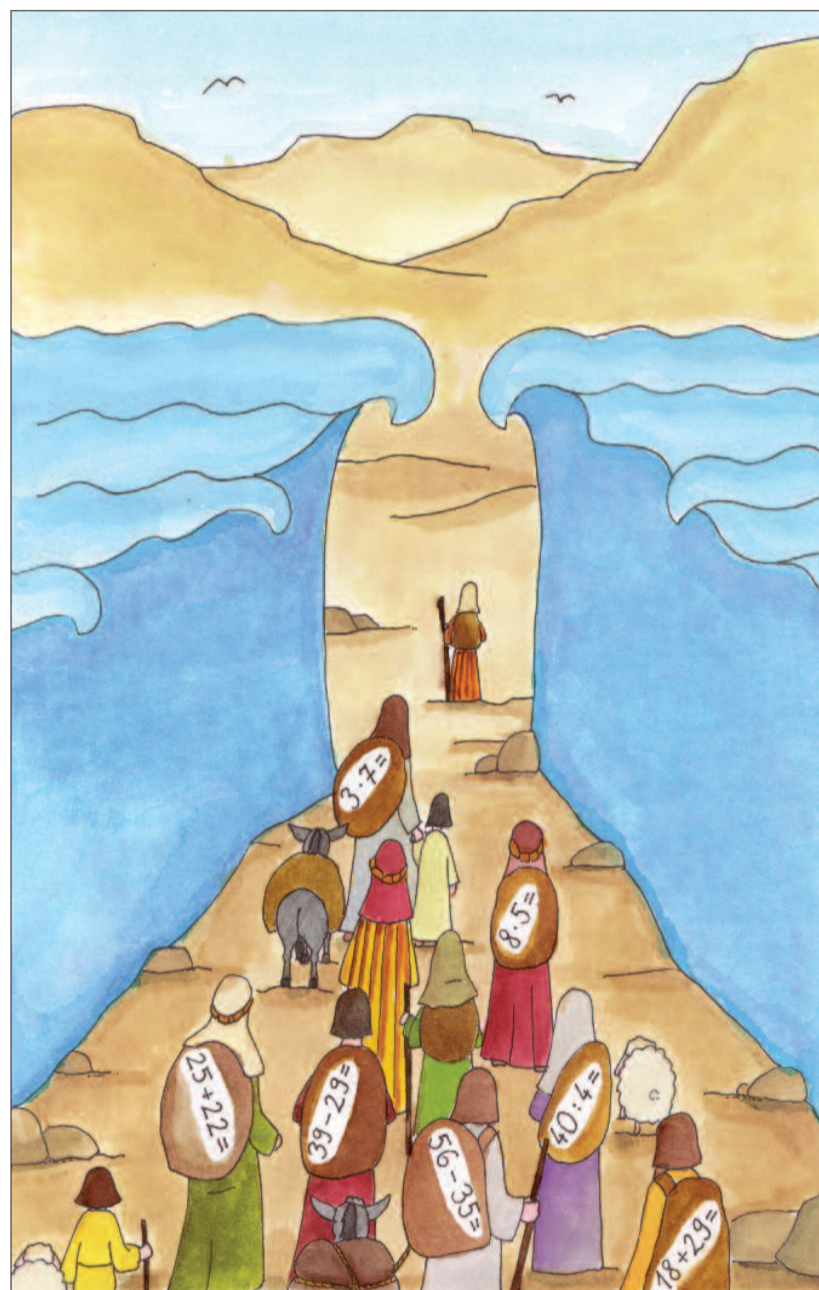
A zsidók eközben a tengernél ütöttek tábor. Amikor meglátták a messziről közeledő egyiptomi harcosokat, nagyon megijedtek. Ám az Úr így szólt Mózeshez:

– Emeld fel a botodat, és nyújtsd a kezedet a tenger fölé!

Mózes így is tett. Csodát látott akkor a nép: a tenger kettévált, az emberek pedig a medrében száraz lábbal kelhettek át a túloldalra.

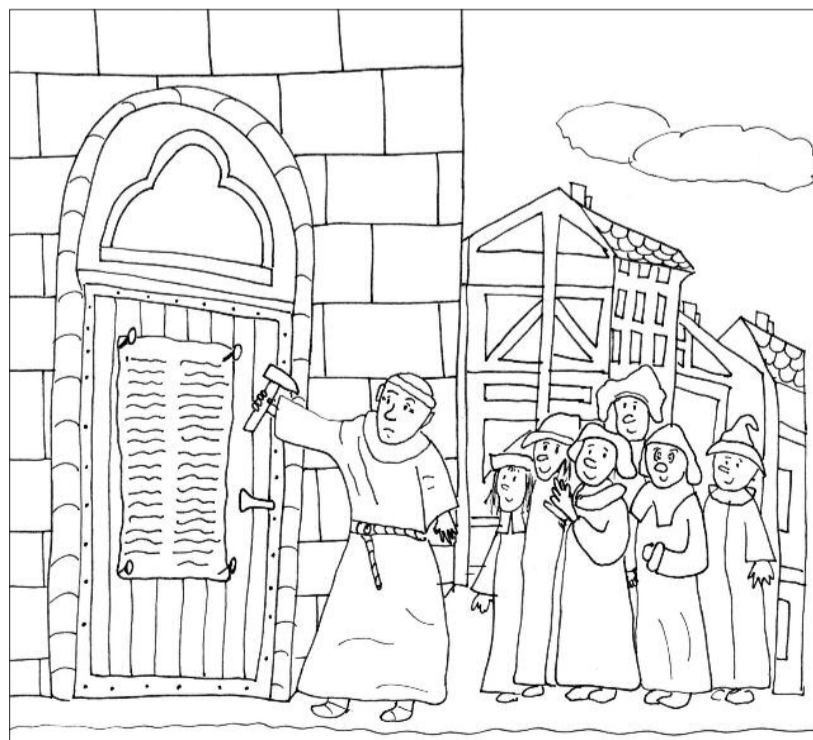
A fáraó időközben utolérte őket, és már csak kevés választotta el tőlük. De az Úr nem engedte, hogy egyiknek is baja essék – amint átért a túloldalra az utolsó ember is, a víz összecsukódott, az egyiptomi sereg pedig odaveszett.

Így mutatta meg nekik az Isten, hogy ő a legnagyobb úr.

Végezték el a fenti műveleteket, és kössétek össze azokat az embereket, akiknél egyforma eredmény jött ki. Egyvalakinek nem lesz párja. Az ő zsákján szereplő matematikai művelet eredménye a megfejtés. Hogy kapcsolódik ez a szám Mózeshez és a vándorló néphez?

A reformáció ünnepe

Nagy reformátorunk, Luther Márton a wittenbergi egyetemen tanított teológiát. Mint abban a korban mindenki, ő is katolikus vallású volt. Ám egyre több minden nem tetszett neki az egyházban. Így aztán egy nap fogott egy nagy papírt, és összeírta mindazt, amin szerinte változtatni, reformálni kellene. Az összeírás végén 95 pontot tett ki ezek az észrevételek. 1517. október 31-ét mutatott a naptár.

Luther fogta a papírt a 95 ponttal, kalapácsot és néhány szöveget vett a kezébe, majd elment a wittenbergi vártemplomhoz. Ennek az ajtajára szegte ki a papírokat, hogy mindenki, aki arra jár, vagy aki elmegy a templomba, jól láthassa, olvashassa.

Tettének gyorsan híre ment, az egyház megújításáról szóló ötleteinek sok követője lett. És nemcsak Németföldön, de sok helyen Európában is. Így indult el a reformáció.

Színezzétek ki a rajzot!
Luther ruháját feketére színezzétek!

HIRDETÉSEK

Budavári evangélikus szabadegyetem

November 3-án, hétfőn 19 órai kezdettel tartjuk a budavári evangélikus szabadegyetem következő alkalmát a Bécsi kapu téri evangélikus templom kápolnájában (1014 Budapest, Táncsics Mihály u. 28.). *Fabiny Tamás* püspök áhítatát követően dr. Kiss Jenő nyelvész, akadémikus, a Magyar Nyelvtudományi Társaság elnöke tart előadást *A reformáció és a magyar nyelv* címmel. Minden érdeklődőt szeretettel várunk!

**Szeretetvendégség Kelenföldön
Prepeliczay Annamária balettművészel**

A kelenföldi evangélikus gyülekezet tanácstermében (1114 Budapest, Bocskai út 10.) november 8-án, szombaton délután 16.30-kor kezdődő szeretetvendégségen *Prepeliczay Annamária* balettművész *Az egyházművészet és a táncművészet kapcsolata* címmel vetített képes előadást tart. Minden kedves érdeklődőt szeretettel hívunk és várunk!

Megjelent a Keresztyén Igazság legújabb száma

men a XVI. század elején című tanulmányának folytatása és **Fabiny Tibor** William Tyndale, az „angol Luther” élete és mártírúma című előadása még mindig a gazdag tartalmú Luther-konferencia anyagából kerül az olvasók elé.

Harminc éve – 1984 nyarán – született meg **Dóka Zoltán** Nyílt levele, melyet a Lutheránus Világszövetség budapesti nagygyűlése vezetőinek és delegáltjainak címzett. Erre emlékezik a következő rovat.

A *dokumentumok* sorában egy személyes hangú levelet találunk az olvasók, melyben **Ordass Lajos** számol be *Vajta Vilmosnak* az 1956-os év őszi eseményeiről.

Az utolsó lapokon újra egy érdekes könyvet mutat be a folyóirat. Reméljük, hogy az olvasók örömmel veszik az ismét magasabb oldalszámmal megjelenő lapot.

Isten áldása legyen a folyóiraton, az olvasókban és a folyóirat tanulmányozásán!

A folyóirat **Smidéliusz András** igehirdetésével indul, és ezzel az őszi időszakban aktuális munkaévé tanévkedéshez nyújt igei alapot.

Folytatódik a *Lutheri teológiáról mindenkinek* című rovat, ezúttal a megszentelődés témával.

Ittész Gábor *Reformáció és kultúra – Luther, Melancthon és Arisztotelész a wittenbergi egyete-*

Istentiszteleti rend • 2014. november 2.

Szentháromság ünnepe után 20. vasárnap. Liturgikus szín: zöld.
Lekció: Mt 22,1–14; 1Móz 8,18–22. Textus: 1Pt 1,13–16. Énekek: 488., 52.

Budavár, I., Bécsi kapu tér de. 9. (úrv.) Balicza Iván; de. 10. (úrv., német) Johannes Erlbruch; de. 11. (úrv.) Bence Imre; du. 6. Balicza Iván; **Fébé, II., Hűvösvölgyi út 193.** de. fél 10. (úrv.); **Sarepta, II., Modori u. 6.** de. 3/4 11. (úrv.) Sztojanovics András; **Pesthidegkút, II., Ördögárok u. 9.** de. fél 10. (úrv., halottak emlékezte) Fodor Viktor; **Csillaghegy-Békásmegyér, III., Mező u. 12.** de. 10. (úrv.) Donáth László; **Óbuda, III., Dévai Bíró M. tér** de. 10. (úrv.) Jakab Béla; **Újpest, IV., Lebstüch M. u. 36–38.** de. 10. (úrv.) Solymár Péter Tamás; **Káposztásmegyér, IV., Tóth Aladár út 2–4.** de. 9. (úrv.) Solymár Péter Tamás; **Deák tér, V., Deák tér 4.** de. 9. (úrv., családi) Gerőfiné dr. Brebovszky Éva; de. 11. (úrv.) Smidéliusz Gábor; du. 6. Cselovszky Ferenc; **Fasor, VII., Városligeti fasor 17.** de. 10. (családi) Pelikán András; de. 11. (úrv.) Aradi György; **Józsefváros, VIII., Üllői út 24.** de. fél 11. Gombkötő Beáta; **VIII., Rákóczi út 57/a** de. 10. (szlovák) Gulácsiné Fabulya Hilda; **VIII., Karácsony S. u. 31–33.** de. 9. Gombkötő Beáta; **Ferencváros, IX., Gát u. 2. (katolikus templom)** de. 11. (úrv., családi) Koczor Tamás; **Kőbánya, X., Kápolna u. 14.** de. 10. (úrv.) Benkóczy Péter; **Kelenföld, XI., Bocskai út 10.** de. 8. (úrv.) dr. Blázy Árpád; de. fél 10. (úrv., családi) Gáncs Tamás; de. fél 11. (úrv.) dr. Blázy Árpád; du. 6. (vespera) Rezessy Miklós; **XI., Németvölgyi út 138.** de. 9. Rezessy Miklós; **Budahegyvidék, XII., Kék Golyó u. 17.** de. 10. (úrv.) Keczkó Pál; de. negyed 12. Keczkó Szilvia; **Angyalföld, XIII., Kassák Lajos u. 22.** de. 10. (úrv.) Grendorf Péter; **Zugló, XIV., Lócsi út 32.** de. 11. (úrv.) Tamásy Tamásné; **XIV., Gyarmat u. 14.** de. fél 10. Tamásy Tamásné; **Pestújhely, XV., Templom tér** de. 10. (úrv.) Szabó B. András; **Rákospalota, XV., Régi Fóti út 73. (nagytemplom)** de. 10. (úrv.) Ponicsán Erzsébet; **Rákosszentmihály, XVI., Hősök tere 10–11.** de. 10. (úrv., családi) Börönte Márta; **Cinkota, XVI., Rózsalevél u. 46.** de. fél 11. (úrv.) Vető István; **Mátyásföld, XVI., Prodám u. 24.** de. 9. (úrv.) Vető István; **Árpádföld, XVI., Menyhért u. 42. (református templom)** du. 3. (úrv.) Vető István; **Rákoshegy, XVII., Tessedik tér** de. 9. (úrv.) Nagyné Szeker Éva; **Rákoskeresztúr, XVII., Pesti út 111.** de. fél 11. (úrv.) Nagyné Szeker Éva; **Rákocsaba, XVII., Péceli út 146.** de. 9. (úrv.) Kovács Áron; **Rákosliget, XVII., Gózon Gy. u. 11.** (úrv.) Kovács Áron; **Pestszentlőrinc, XVIII., Kossuth tér 3.** de. 10. (úrv.) dr. Korányi András; **Pestszentimre, XVIII., Rákóczi út 83. (református templom)** de. 8. (úrv.) dr. Korányi András; **Kispest, XIX., Templom tér 1.** de. 10. (úrv.) Deák László; **XIX., Hungária út 37.** de. 8. (úrv.) Deák László; **Pesterzsébet, XX., Ady E. u. 89.** de. 10. (úrv.) Győri János Sámuel; **Csepel, XXI., Deák tér** de. fél 11. (úrv.) Zólyomi Mátyás; **Budafok, XXII., Játék u. 16.** de. 10. (úrv.) Hokker Zsolt; **Budakeszi, Fő út 155. (gyülekezeti terem)** de. fél 10. dr. Lacknerné Puskás Sára; **Budaörs, Szabadság út 75.** de. 10. (úrv.) Endreffy Géza.

2014. november 3.

Egyetemi és főiskolai gyülekezet, XI., Magyar tudósok krt. 3. du. fél 8. hétdíntó istentisztelet.

Összeállította: BALLA MÁRIA

Száz éve született Mihácsi Lajos

(Ostffyasszonyfa, 1914. november 2. – Dunaújváros, 1989. szeptember 23.)

Mihácsi Lajos evangélikus lelkész száz éve, 1914. november 2-án született. Mikor rá emlékezem, akkor kor- és sorstársaira is gondolkodom, akik kis gyülekezetekben, nehéz körülmények között, filléres gondokkal küzdve végeztek szolgálatukat hűségesen. Azokra, akiket nem kapott szárnnyra a hírnév, akiket gyülekeztükön kívül alig ismertek, mégis példák lehetnek az utánuk jövők számára, mert a kevésen voltak hűek.

Ilyenek szűkebb páttriából *Андорка Sándor* kétyi, *Mogyorós Gyula* kölesdi és *Pálffy Mihály* sárszentmiklósi lelkész, akik Mihácsi Lajosnak nemcsak kollégái, hanem barátai is voltak. Gondoljunk rájuk és az ő szolgálatukra is.

A Vas megyei Ostffyasszonyfán született Mihácsi Lajos szülei földművesek voltak. Édesapja az első világháborúban esett el, még gyermeke megszületése előtt. Elemi iskoláit szülőfalujában végezte. A gimnáziumi éveket a soproni evangélikus líceumban töltötte, ahol 1933-ban tett érettségi vizsgát. Még ugyanebben az évben megkezdte tanulmányait a Magyar Királyi Erzsébet Tudományegyetem Evangélikus Hittudományi Karán Sopronban. 1938-ban Győrött szentelte lelkésszé *D. Kapi Béla* püspök. Ezután nyolc hónapot töltött ösztöndíjaként a Lipcsei Hittudományi Egyetemen.

Az ösztöndíj letelte után hazakerült Celldömölk, Alsódörgicsén, Beleden, majd újra Alsódörgicsén és Vadosfán szolgált segédlelkészként. 1942-től Őriszentpéteren lett missziói lelkész. A második világháború vége felé, 1944. december 1-jén vonult be Szombathelyre mint tartalékos tábori lelkész. Szovjet hadifogságba került, a Szovjetunióba szállították, ahonnan csak 1947 szeptemberében került haza. Itteni „élményeiről” még családjának sem beszélt.

Rövid betegszabadság után Szekszárdon segédlelkész, azután 1948. március 1-jével a Dunaújvárosi Evan-

gelikus Egyházközség hívta meg és választotta lelkészének. Itt nyugdíjazásáig hűségesen végezte a rábízott feladatokat, pásztorolását.

1950-ben Iharosberényben kötött házasságot *Haniffel Márta* tanítónővel, aki ezután a dunaföldvári általános iskolában tanított nyugdíjazásáig. Házasságukból egy lány (*Márta*) és egy fiú (*Lajos*) született. Szülei nyomdokait követve a leány papné, a fiú lelkész lett.

A dunaföldvári gyülekezetnek kiterjedt szórványa volt. Mihácsi Lajos gondozta Madocsa, Bölske, Kisszentmiklós, Apátszállás, Templomos, Dunapentele (a későbbi Sztálinváros, illetve Dunaújváros), Rácalmás és Kulcs evangélikusait is. A gyülekezet két szélső települése – Madocsa és Kulcs – között több mint ötven kilométer a távolság.

Vasárnapként a délelőtti – gyermek- és felnőtt – istentisztelet megtartása után indult a szórványokba, és sokszor csak késő este ért haza. Eleinte autóbusszal, vonattal járt. Ahonnan már tovább nem volt tömegközlekedés, onnan a magával vitt – vonatra feladott – kerékpárral folytatta útját. Az ötvenes évek végén a rácalmási hívek egy Danuvia motorkerékpárt vettek számára. Télen és nyáron, hóban és esőben ezzel járta útját fáradhatatlanul.

Volt, amikor csak néhányan mentek istentiszteletre, de ő sohasem hiányzott. Előfordult az is, hogy kará-

csony másnapján a nyolc kilométerre levő szórványba biciklizett ki, ott azonban senki sem várta. Az ottaniak később azt mondták, nem gondolták volna, hogy ilyen itéletidőben is kimegy...

Szorgalmasan és rendszeresen látogatta a gyülekezet tagjait. Az újonnan épülő „szocialista város” nagy kihívás volt számára, de kitartóan kutatta fel a városban élő evangélikusokat. A „függőleges szórvány” embert próbáló feladat volt, ahol tudott evangélikusokról, oda bekopogtatott. Nem egyszer előfordult, hogy a kis „kukucskálóablak” mögül kérdeztek meg, ki ő, és kit keres. A válasz után szó nélkül becsukták az ablakot. Az ötvenes években sokan félték kapcsolatot tartani az egyházzal vagy egy lelkésszel.

Mihácsi Lajos szolgálata idején épült Rácalmáson a reformátusokkal közös templom. 1965-ben szeretett dunaföldvári templomának felújításához a szervezés mellett kétkezi munkájával is hozzájárult. A karzat alatti rész leválasztásával lehetővé vált egy télen fűthető istentiszteleti hely kialakítása.

A család megélhetéséhez hozzájárult a földvári templom melletti szőlő és kert, amelynek munkáit mindig ő maga végezte.

1980-ban történt nyugdíjazása után a Vas megyei Csöglére költözött feleségével, ahol – amíg egészsége engedte – ellátta az istentiszteleti szolgálatokat. 1982-ben Dunaújvárosba költöztek, ott élt 1989. szeptember 23-án bekövetkezett haláláig. A győri Nádorvárosi köztemetőben nyugszik. A temetés szolgálatát volt kollégája, *Szabó István* dunaegyházi lelkész végezte.

Egykori gyülekezetének tagjai még ma is szeretettel és tisztelettel emlékeznek Mihácsi Lajos evangélikus lelkészre.

Összeállította (veje): Jankovits Béla nyugalmazott esperes

HIRDETÉS

Olvasa az Evangelikus Élet digitális változatát!

DIGITALSTAND
www.digitalstand.hu

Bárhol vagyok, velem vannak a lapjaim.

WWW.DIGITALSTAND.HU

